

Ujút

X/59
X/79

Irodalmi és kritikai szemle

Szerkeszti : MÁRKUS ALADÁR

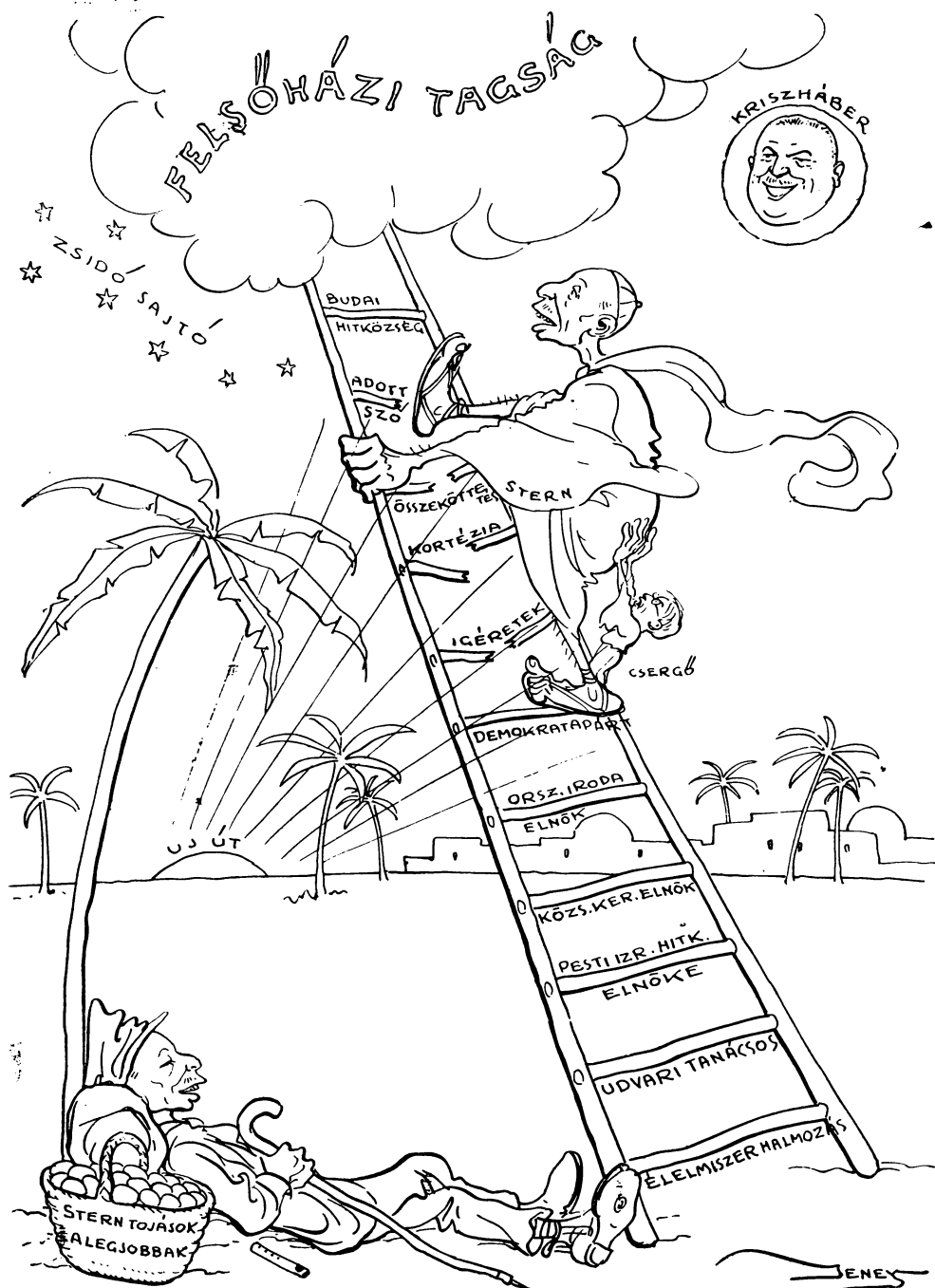
Libiai zsidónők nemzeti viseletben (Radó Ferenc felvétele)

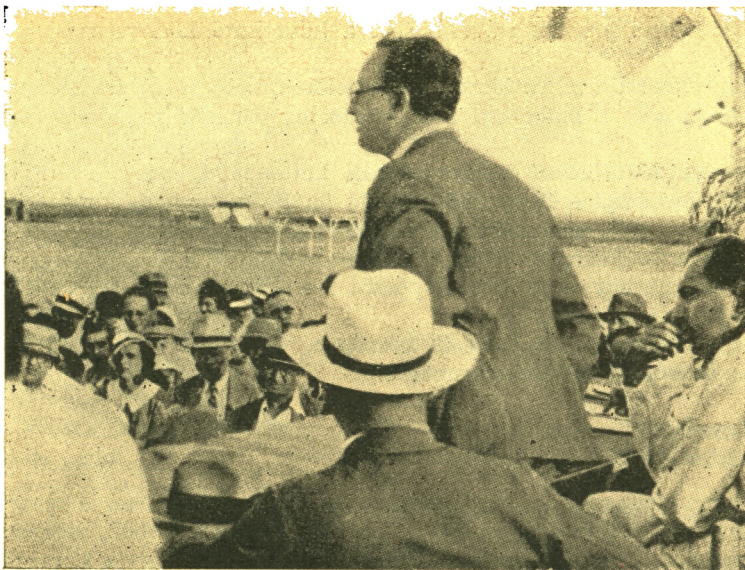
1934.

November hó.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Jákob álma

Dr. Georg Landauer, aki érdemeket szerzett a Németországból menekült zsidóknak Palesztinába való telepítése körül, beszédet mond a felépítendő Kirjath-Bialik város alapkövetelésének alkalmából.

Nyugaton a helyzet változatlan

A Pesti Izr. Hitközség, amely hangzatos jelszavú csatakiáltással, a felbérelt felekezeti lapok harci zajában indította meg Buda ellen a támadást — elcsendesedett.

Buda nobilisan kerülte az összeütközést. Csak józan, megfontolt politikájának köszönhető, hogy nem került sor közelharcra.

A Sip-utcai pamflett-gyárban kis ideig szünetelt a munka.

Lapzártakor azonban váratlanul röpirat jelent meg.

Nem mond ujat.

Ugyancsak és főképpen csak azt hallgatja el, hogy az egyesülés esetében

milyen terhet kell átvenni a budaiaknak a pestiek $\frac{3}{4}$ milliós deficitjéből és 6,000.000 adósságából.

A röpirat ízléstelen, sőt egyenesen durva hangjából kétségtelenül következ-

tethető, hogy ez az Uniókációs Pártnak utolsó próbálgatása.

AMI A HÖFER JELENTÉSBŐL

KIMARADT...

A világháborúban legendás híre volt a Höfer-jelentéseknek, amelyek csak győzelemről számoltak be, de a vereségeket elhallgatták.

A Pesti Izr. Hitközség is hasonlóképpen csak azt a néhány hitközségi nyilatkozatot publikáltatta a lepénzelt sajtóban, amelyek az egyesülés mellett szóltak.

A zsidó sajtó tendenciózusan elhallgatta a szegedi, pécsi, nagykanizsai, székesfehérvári hitközségek kedvezőtlen nyilatkozatait és elhallgatja az Óbudai Hitközségnek e héten nyilvánosságra került nyilatkozatát is:

Tekintetes Szerkesztőség!

Tisztelettel kérjük, szíveskedjék a következő közleményt nb. lapjukban közzétenni.

„Az Óbudai Izr. Hitközség képviselőtestülete folyó hó 4-én tartott ülésében foglalkozott a budapesti hitközségek egyesítésére irányuló törekvésekkel és

egyhanguan hozott határozatában kimondotta, hogy a hitközség több évszázados függetlenségének, önállóságának és autonómiájának maradéktalan fenntartásához ragaszkodik.

A képviselőtestület felkérte a hitközségnek az Országos Gyűlésbe küldött képviselőit, hogy ezt az álláspontot kellő nyomatékkal juttassák kifejezésre.”

Szíves készségüket előre is köszönve, vagyunk

Budapest, 1934. november 6.

Parcel Miklós s. k.
hitk. titkár

Kiváló tisztelettel
Dr. Orova s. k.
hitk. elnök

Erről természetesen a megvásárolt zsidósajtónak nincsen tudomása.

Ezzel szemben a múlt héten telekürtölték a zsidó közvéleményt, hogy a köz-

ségkerületek elnökei is az egyesülés mellett foglaltak állást, csupán azt hallgatták el, hogy a községkerületek elnöke — Stern Samu...

KORTÉZIA...

Jómegjelenésű kortes jelent meg a budai polgár házában.

— Távozzék! — Rívalt rá felháborodottan a budai polgár.

Mire a szegény kortes kérésre fogja a szót:

— Kérem szépen, nem szívből csinálom ezt... Ötven fillért kapok minden egyes aláírásért... Szegény diák vagyok... Kell a pénz tandíjra, télikabát-ra, kosztra...

A jószívű budai polgár ellágyul és aláírja a gyűjtőívet, sőt aláíratja azt barátai-val is.

— A szegény diákoknak használ, Budának meg nem árt, mert hiszen nálunk úgyis titkos a szavazás...

LAJCSIKA TILTAKOZIK

Valamelyik kortes beállít Pollák Antal Németvölgyi út 12. szám alatt lévő lakásába.

A házigazda távollétében pöttömnyi kis fia fogadja.

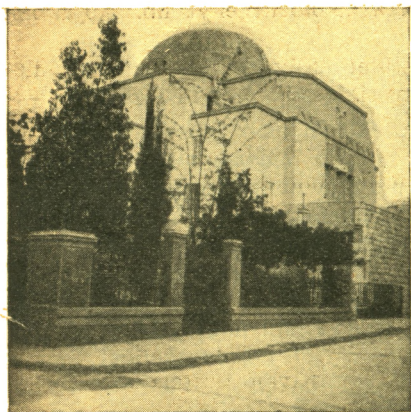
— Hol van apukád? — kérdezi a kortes.

— Nincs itthon — válaszolja Lajcsika.

— Tudsz írni, Lajcsika?

Bemutatjuk Pollák Lajcsika „urat”, akit a pesti Unifikációs Párt egyhanguan végrehajtó bizottsági tagjává választott meg.

Szefárd zsinagóga Tel-Avivban.

És Lajcsika szép lassan aláírja az eléje tett ívet.

A kortes jól végezte dolgát, a kortes mehet a pártba,

ahol Lajcsika aláírásáért 50 fillért kap.

Másnap a póstás hivatalos levelet hoz. Nagys. Pollák Lajos úrnak...

A levélben az unifikációs párt vezetősége megköszöni Lajcsikának a hozzájuk való csatlakozását és felkérlik, hogy a végrehajtó bizottsági taggá való egyhangú megválasztásához járuljon hozzá és ahhoz is, hogy a plakátokra kiírják a nevét.

Lajcsika apukája olvassa fel neki a levelet, miközben az oldalát fogja a kacagástól.

— No szép ember vagy te, mondhatom! — Hát az unifikációs párthoz csatlakoztál, sőt még végrehajtó bizottsági tag is lettél náluk!...

— Én csak doktor bácsi akarok lenni... de inkább végrehajtó, mint unifikációs párti!...

Lajcsika elbőgi magát.

Alig lehetett lecsillapítani...

Mert tetszik tudni: az Unifikációs Pártnak már 3500, ha nem is tagja, de aláírása, az van!

Ilyen alapon, azt hisszük, hogy még ebben a Matuska világban is valamennyi budai választó alá fogja írni a pesti gyűjtőívet....

Mert pénz bőségesen áll rendelkezésre. Budának van budai Goldberger Leója. Pestnek is van „Geldborger”-je, ha nem is hívják Leónak...

Hanem Samunak...

INKOMPATIBILITÁS...

Dr. Kiss Arnold az Uj Út-nak állandó munkatársa volt.

Néhány hónappal ezelőtt a vezető főrabbi magához kérette főszerkesztőnket.

— Nagyon sajnálom — mondta — de nem írhatok tovább az Uj Útba, mert én a Stern-rezsimnek híve és tagja vagyok...

Mi meghajoltunk a korrektség előtt.

De most tisztelettel feltesszük a kérdést:

Az nem összeférhetetlenség, ha az Egyenlőség-be ír,

abba a lapba, amely az ő hitközségi elnökét és hitközségét állandóan támadja?

*

Alapi Béla, a budai közgyűlésen kijelentette, hogy az alaptalan támadások özönét zúdítottuk rá.

Azt állítottuk ugyanis, hogy a neve alatt jegyzett brosurának feltűnő csergő stílusa van.

Tévedni emberi dolog.

Lehet, hogy mi is tévedtünk.

De akkor egészen bizonyos, hogy ő írja az egyik lapban a Csergő név alatt megjelent cikkeket...

Jeruzsálem városának egyik városkapuja.

Az Unifikációs Párt azt a hangzatos kijelentést tette, hogy az egyesülés létrejötte esetén 10 évig nem lesz adóemelés.

Ki garantálná ezt?

Stern Samu, aki már kétízben megszegte szavát?!

*

A Magyar Cionista Szövetség hivatalos lapja megtámadta a budai hitközséget, amiért „Uj Útra” tévedt.

Nyílt titok, hogy ez a lap 2000 pengőért a

legantiszociálisabb intézmény szolgáltatába szegődött.

Annak a hitközségnek szolgálatába, amely nem engedi meg templomaiban a Keren Kájemet snoderolást.

Amely Widder Salamont, a zsidógimnázium nagy tudású tanárát eltiltotta a héber oktatástól, mert — cionista...

Szabad-e a Cionista Szövetség hivatalos lapjának azt a hitközséget támadni, amelynek megdicsőült elnöke: Baracs Károly, szalonképessé tette a cionizmust Magyarországon?

Szabad-e továbbá azt a hitközséget támadni, amelynek mai érdemes vezetősége jelentékeny összegekkel támogatja a Pro Palesztina Szövetséget?

Éppen ezért mondjuk a Zsidó Szemlének: csendesebben!...

Nem a Budai Hitközség tévedt „Uj Út”-ra, hanem az, amit a Zsidó Szemle művel,

az a cionista morál szempontjából — „Uj Út”...

*

Nemsokára összeül a magyarországi zsidó kongresszus.

A pestieknek az a rejtett céljuk, hogy a kongresszus szabályzatainak segítségével fogják kierőszakolni az unifikációt.

Még össze sem ült a kongresszus és a pesti hitközség vezetősége máris felháborító jogtalanságot követett el.

Midőn a Budai Hitközség bejelentette képviselőjelöltjeinek névsorát, a Pesti Izr. Hitközség a budaiak

megkérdőztetése nélkül önhatalmán kihúzta a névsorból azokat, akik az egyesülést ellenzik,

így többek között Dr. Csobádi Samu is, a budaiak legértékesebb tagját.

Ezekután nem veheti rossz néven senki, hogy a budaiak eleve bizalmatlanok a kongresszussal szemben.

A budaiaknak azonban nem kell aggodalmaskodniuk.

Ha nem is közvetlenül, de igen megbízható értesüléseink vannak arról, hogy Hóman Bálint, vallás- és közoktatásügyi miniszter önmagyméltósága

a legnagyobb figyelemmel kíséri a budaiak és a pestiek testvérharcát.

Mindenről tudomása van.

Nem lehet tendenciózus beállítással félrevezetni, mert olyan emberének kezébe kerül az ügy, mint dr. Tóth István államtitkár öméltósága.

Dr. Tóth István a korrektség, az igazságszeretet, a megközelíthetlenség mintaképe.

Az ő tiszta kezében minden fondorlatos kíséret ketté törik.

És az igazság és egyedül az igazság mellett fog dönteni!...

*

Az Uj Út kizáróan meggyőződésből állt a budaiak igazsága mellé.

Annyira biztosak vagyunk az igazság és a budaiak győzelmében, hogy teljes nyugalommal nézünk a fejlemények elé.

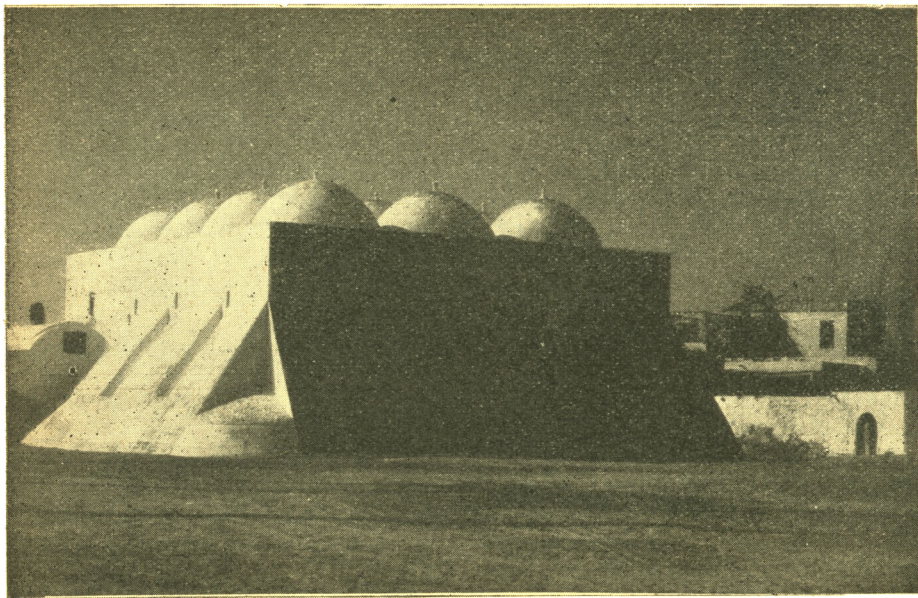
Hiába minden aknamunka, pénzáldozat, fondorlat!

Veritas vincit!...

Nagy Andor, a pesti hitközség szellemes pénzügyi előjárója, az Unifikációs Párt vacsoráján derűshangú felszólalásának keretében azt állította, hogy a Pesti Izr. Hitközség Európa legkonszolidáltabb hitközsége.

Ez a világ legjobb vicce.

A hivatalos zárszámadás szerint ugyanis a Pesti Izr. Hitközségnek csak $\frac{3}{4}$ millió volt a deficitje és mindössze csak 6 millió adóssága van...

Zsinagóga Tripolisban.

(Radó Ferenc felvétele)

Amíg egy zsidó eljut őshazájába . . .

Minden megjegyzés nélkül közöljük Radó Ferenc pesti zsidó fiu levelét.

*

Tel Chaj! Salom!

Másfél év után életjelt adok magamról.

Afrikában, Libiában vagyok és elszántabb harcosként állok a kék-fehér lobogó alatt, mint valaha . . .

Mult év tavaszán indultam el, hogy certificat nélkül jussak Palesztinába.

Bécsbe mentem, onnan Ravennába, ahol mult év augusztusában az „Árpád” nevű magyar tengeri hajón szolgálatba léptem.

A hajó Shanghai felé indult, ez volt az utolsó útja. Körülhajóztuk Afrikát, megkerültük a Fokföldet, érintettük az Abu 'l Hasan fokot. East Londont, Durbant, Port Nataalt. Délafrikából Madagaszkár, Reunion, Mauritius és Rodriguez szigetekre hajóztunk.

Az Indiai Oceánban a Koko-szigetek előtt, távol minden szárazföldtől ez év január 3-án hajótörést szenvedtünk és az Árpád *elsüllyedt*.

Egy angol teherhajó vett fel — mely Durbanból Kína felé haladt — és Holland Indiában tett partra. Rövid ideig Jáva szigetén tartózkodtam, Tand-jang-Priok-ban és Batáviában, majd a rendőrség hajójegyet adott, hogy a Rotterdamsche Lloyd egyik hajóján visszatérjek Európába.

Az első állomáson, Singaporeban megszöktem, mert nem akartam visszamenni Európába.

A Hátsóindiai Malacca félsziget angol területén gyalogosan indultam el észak felé és maláji falvakon keresztül haladva, Knala Lumpurig jutottam, a szíami határ közelében.

Itt az angolok elfogtak, visszavittek Singaporeba és börtönbe zártak addig, amíg Batáviából meg nem érkezett a hollandi társaság Európa

felé haladó nagy személyszállító gőzöse.

Szumatra szigetén, Deli-Medan-ban erről a hajóról is megszöktem, de a hollandi rendőrség elcsipett és *repülőgépen vittek a hajó után*, amelyre Padang-nál ismét felraktak.

Igy kerültem Ceylon szigetére s a colomboi kikötőben ismét megszöktem.

Ceylon közepén Candy-ban a Buddha fogának szentelt templom előtt leigazoltattak és visszavittek Colomboba, ahol lezártak.

Ismét holland hajóra kerültem, ahol útlevelemet elvették.

Aden-ben a Vörös-tenger bejáratánál úgy vigyáztak rám, mint a tűzre.

A Szezei csatorna torkolatánál, Port-Said-ban azonban mégis sikerült megszöknöm és gyalog akartam neki-vágni Erec Jiszraelnek.

Sajnos megmotoztak s ámbár útlevélskontroll itt nincs, de miután borotvakést és szappant találtak nálam, látták, hogy nem vagyok bennszülött és visszavittek a hajóra.

Igy kerültem vissza Európába.

Genovában szálltam partra, ahonnan bejártam Dél-Franciaországot, majd egy *cigánykaravánnal* Andorra köztársaságon keresztül, lekerültem Spanyolországba. Voltam Barcelonában, Valenciában s Madridban. Bejártam Spanyolország minden városát és Gibraltárnál átkerültem Spanyol-Marokkába.

A Gibraltárral szemben lévő Ceutából Tetuán-ba mentem.

Itt a zsidók fekete turbánban, fekete burnuszban járnak s külön elkerített ghettóban élnek.

A ghetto uccáin a spanyol és arab feliratokon kívül héber feliratok is vannak.

Az uccákon igazi bibliai típusok láthatók.

Marokkónak spanyol uralom alatt álló partszegélyét bejárva, eljutottam a francia Algirba.

Algirt is beutaztam. Voltam Oranban, Belisan-ban, Miliáná-ban, Sidi-

Belabesz-ban, Orleansvilleban, Ouvrevillebben, Biscrában, stb. Hosszabb időt töltöttem Algirban és Constantineban.

Algirban az arabnyelvű zsidókat franciáknak tekintik, noha sokan nem is tudnak franciául.

A polgármestertől kezdve a rendőrig minden hivatalt kizáróan zsidók töltenek be s *ezért van az a nagy gyűlölet az algiri arabok és zsidók között*.

Tevekaravánnal kerültem Algirból Tuniszba.

Nincs ott város, amit be ne jártam volna.

Tuniszban és Sfaxban nagyon jól jött nekem a Magyar Cionista Szövetség ajánló levele.

A cionisták itt kizáróan revizionisták.

Az arabok és zsidók között itt nincs olyan ellentét, mint Algirban.

Igy jutottam az olasz Tripoliba.

Szép zsidó negyede van.

A revizionisták gyöngék, ellenben nagyon erős a „Ben Juda” cionista organizáció, amely megfelel Pesten a Mizrahinak.

Két revizionista trumpeldorista van még itt Pestről, kik cukrászok Tripoliban.

Abban a reményben fejezem be soraimat, hogy budapesti cionista barátaim még nem feledkeztek el rólam és hogy most végre sikerül majd eljutnom certificat nélkül Erec Jiszraelbe...

Tel Chaj! Salom!

Radó Ferenc.”

Mult hónapban meghalt Kezmarokon Hartmann Izidor 76 éves korában. Az elhunyt igen jóteknony, nemes gondolkodású ember volt, akit felekezeti különbség nélkül tisztelték és szerettek.

*

Dr. Erich Rüttin orvostanárt, a bécsi „Rudolf” kórház főorvosát a konstantinápolyi egyetem rendes tanárává nevezték ki.

A tripóliszi zsidó városnegyed.

(Radó Ferenc felvétele)

Hol van Zanzibár?...

Földrajzi előadás 3 felvonásban.

I. FELVONÁS. Színhely: II. Fő-u. 12.

Pompás lakomát rendezett dr. Kiss Arnold budai vezető főrabbi.

Megjelentek az Unifikációs Párt fővezérei, köztük Dembitz Gyula kormányfőtanácsos, aki az egész társaságot mulattatta zanzibari élményeivel.

(Zanzibar afrikai tartomány, de ebben az esetben allegorikus hitközségi területet jelképezett.)

A szellemes speechelő elmondta, hogy Zanzibarban az előljárók a hitközségből élnek és a zsiros pozíciókba sógoraikat helyezik el.

Az unifikációsok és a vezetőfőrabbi jóízűt kacagtak...

II. FELVONÁS. Színhely: Tavaszmező utcai gimnázium.

A hittanár: dr. Fisch Adolf, a budapesti Rabbiszeminárium jelesen végzett rabbija.

A növendékek valósággal körülrajongják szeretetükkel.

Egyszerre rendelet érkezik, amely szerint el kell hagyni állását. Helyébe

Kohlmann Nándor hittanárt nevezte ki a Pesti Izr. Hitközség.

Az érdekelt szülők 200 aláírással el látott folyamodványt intéztek az előljárósághoz, amelyben kifejtették, hogy

ragaszkodnak a kitűnő pedagógushoz

aki hozzáért a gyermekek lelkéhez.

A hitközség elnöke salamoni ítéletet hozott: Dr. Fisch Adolf csak a 8-ik osztályt taníthatja, heti két órára, havonként 12, mond: összesen tizenkettő pengő fizetésért.

A felháborodott szülők azután kutatni kezdték, hogy ki ez a Kohlmann, aki dr. Fisch helyébe került és heti 8 órát kapott?...

Szerkesztőségünkhöz fordultak felvilágosításért.

III. FELVONÁS. Színhely: Vasvári Pál utca 5. Talmud-egylet.

A titkár és házigazdának fizetése havi 300 pengő, szabad lakás, fűtés és világítás.

A samesz adja a felvilágosítást.

— Kohlmann titkár, hittanár? —
kérdjük.

— Hogyne, hogyne... feleli az.

— Mi a képzettsége?

— Azt mondják, négy polgári osztály.

— Miben ilyen kiváló ez az ember,
hogy ilyen álláshalmazó lehet?...
A samesz óvatosan körülnéz.

— Hát bizony, ami azt illeti: kiváló...

— meghunyorgatja szemét — igen ki-
váló — sógora van: Eppler Sándor,
a nagy hitközség főtitkára...

A szerkesztő üzen: Zanzibár expozitu-
rája, amelyről Dembitz Gyula előadást
tartott, nem Budán van.

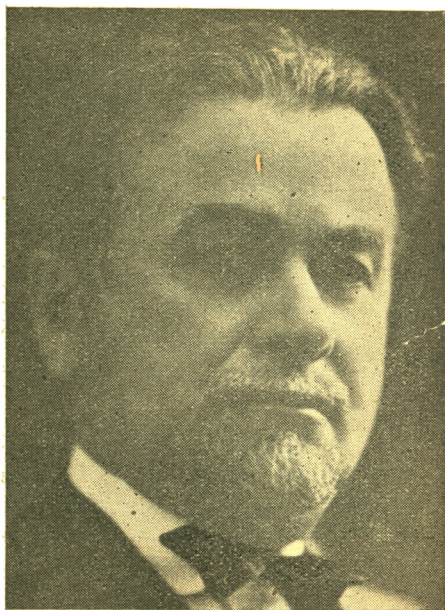
Pontos címe: Pesti Izr. Hitközség. VII.
Sip utca 12...

Ég virágai vagyunk, lankadó, szomias szirmok

Irta: Lakos András.

Vak éjszakák mind ránkzuhantak,
meggyötörtek, halálra martak.
Mostoha gyermekei Napnyugatnak
fattyaknak szabad préda voltunk,
gettóból — galutba vonultunk.
Vérezünk gyilkos hóbertok kezében,
elfulladtunk a máglyák vad tűzében.
Glóriásan fulladt el a fénye
ifjú lelkek mécsesének, de égve
utolszor is fellobbant az égre.
Azóta örök gondolat ég itt az agyakra'
s formálódik versbe, zenébe és agyagba.
Lázálmú idők mind bennünk érnek.
Üres formáit mérjük a megbomlott Térnek.
Jaj, hol a Lényeg, a kozmikus szent Akarat,
hát csak üres önzés volna a Nap alatt?
Lázasan lessük az égi harmatot:
Éj virágai vagyunk, lankadó, szomias szir-
mok.
Isten gyémántkönyve az Ég kelyhében
csillog...

Orvosi hír. Dr. Gelencsér Miksa, ny.
egészségügyi felügyelő, szemorvos spe-
cialista rendelője most: VIII., József kör-
út 14. Telefon változatlan: 32—0—99.

Dobrescu, Bukarest főpolgármes-
tere az „Adverul” című legerterjed-
tebb lap hasábjain felette érdekes cik-
ket írt a zsidó népről.

„A zsidók rendelkeznek mindazon
tulajdonságokkal, amelyek nagy nép-
pé tehetnék őket. De demokratikus,
republikánus és forradalmi szelle-
mükkel ellenkezik, hogy háborús és
hódító nép legyenek.

Különösen a háborús időkben az
ember legnagyobb erénye, ha vakon
engedelmeskedik a vezér akaratának.

A zsidó azonban túlságosan előre-
haladott nép, amely sehogysen tud
illeszkedni a háborús mentalitásba.

Szabadságsszellemük olyan erős,
hogy már az egyiptomiak is, midőn
látták, hogy semmiképpen sem bírják
elnyomni őket, kiengedték a szolgál-
ásból.

Ez a maroknyi kis nép még a ha-
talmatlan rómaiakkal szemben is a leg-
cslszántabb, véres harcokat vívta füg-
getlenségéért.

A világ demokráciája sokat köszön-
het a zsidóságnak. De ez a demokra-
tikus szellem volt örökké a zsidóság
legnagyobb szerencsétlensége is.

Henriette Sold, a lelkes cionista kezdeményezésére a jeruzsálemi egyetem kiegészítésére kórházat építenek a Skopus hegyén. Usischkin és Sokolov résztvesznek az alapkövetésének ünnepélyén.

Izrael hulladékai

A fehér emberiség történelmében páratlan, egyetlen jelenség, hogy a zsidóság minden állami vagy más politikai kötelék nélkül a szétszóródás körülbelül 1600 esztendeje alatt fennmaradt, legmélyebb okát a természetes kiválasztás darwini törvényében találja. A mesterséges kiválasztás (selection) szintén darwini törvény, de ez csak öntudatosan gyakorolható, amit azonban a zsidóság mindig elutasított, mert a zsidó faj egyik nagy mániája, hogy a zulukaffer az éppen olyan ember mint a jenki, és ebből a zsidó mániából (helyesebben: Wahn) született a kereszténység, ami egy abszolút természetellenes, ideológiai és születtett a szocializmus, ami egy még természetlenebb, még mesterkéltőbb ideológia. — De a természetes kiválasztás törvényét a zsidóknak nem sikerült ki játszani, noha egyébként meg van bennük az ez irányú ambíció.

És éppen ennek a biológiai acélosságnak tudható be, hogy az emancipáció elérkeztevel a zsidók oly gyorsan és meglepő kiterjedésben érvényesültek az egész civilizált világban.

A természetes kiválasztás hatása már a hellenizmus korában megkezdte Izrael népét megmentő munkáját. A faj gyengébb elemei a hellén kultúrától elkápráztatva a zsidóságot elhagyták és ezáltal a visszamaradtak biológiai és jellemi ellenálló erejét fokozták.

Még erősebben jelentkezett a kiválasztódás a kereszténység uralma idején.

Ezen idő alatt rengeteg zsidó tért át a keresztény hitre, amely kitéréssel az illetők a következő nemzedékben fajliag is elvesztek a zsidóságra. A kereszténység hosszú uralma a zsidóságból állandóan leomlasztotta a jellemileg és szellemileg gyengébb elemeket, és ezzel a visszamaradt zsidóságot acélossá kovácsolta.

Azonban Darwint a zsidók nem tudják megcsalni, noha szeretnék.

A liberalizmus (emancipáció) korával újabb acélozó folyamat feküdt rá Izrael népére: az asszimiláció.

Ez a folyamat aztán kezdte nagy arányban kimosni a zsidóságból azt a hulladékot, amit a getto erős kötelékei még visszatartottak. Rengeteg szemét veszett el az asszimilációs korszak alatt kitérés, és a most már lehetségessé vált „nemzeti” beolvadás útján. Hogy ezek a levált elemek Izrael népének a biológiai szemetje, azt bizonyítják azok a népek, amelyek nagy arányban olvasztottak be zsidó faji hulladékokat. Például a spanyolok. Feltűnő, hogy a spanyol mindenféle tekintetben csekélyebb teljesítőképességű, mint a többi latin népek. Az ok: a zsidóság kitért, tehát gyengekvalitású, jellemtelen elemei fajilag ruinalták a spanyol nemzetet.

Nem kell félni attól, hogy a kiválasztás folyamata megáll.

Ha végignézzük a világon, láthatjuk, hogy a németek kivételével még mindenki zsidókat akar olvasztani. Mussolini azt akarja, hogy a zsidók beléolvadjanak, Abbas Hilmi (volt egyiptomi király) azt akarja, hogy a zsidók az arabokba olvadjanak, a bolsevikiek azt akarják, hogy a zsidók a bolsevizmusba olvadjanak, a Karakorum alján feláll egy tehénpásztor és követeli, hogy a zsidók beléje olvadjanak. Végül feláll Róth vezető primárius Pozsonyban és ő azt követeli, hogy pont ő beléje olvadjunk.

Ahhoz, hogy a zsidóság visszaszerezze ősi országát és újra saját állami életet élhessen, fontosabb kvalifikáció kell, mint Palesztina betelepítése. Ez a döntőbb kvalifikáció: a zsidó nemzetnek, Izrael népének „nemzeti restauráció”-ja. Csak öntudatos és ennek folytán bátor nép képes országot szerezni és ami még nagyobb feladat: országot megtartani.

Ez a nemzeti restauráció csak úgy történhetik, ha a kiválasztódás folyamata továbbra is kimossa a zsidó népből a salakot.

A zsidó nép nemzeti restaurációjának mostanában nagy erővel ható folyamata: a marxizmus. A zsidó szocializmus nagy tömegekben vonza magához és sodorja magával Izrael népének eltűnésre predesztinált elemeit. Ha ez a folyamat lezárul, a zsidó nép, Izrael nemzete jellemileg és szellemileg is fel lesz fegyverezve Palesztina visszaszerzésére és a zsidó állam megalapítására.

Mindaddig, amíg Izrael népének nemzeti restaurációja be nem következik, a cionizmus nem lesz más, mint kínos, szennyel és gyalázattal teljes, önmaga nyomorúságában bukácsoló mozgalom.

Dr. Seitz Victor.

A közelmúltban japán hajó kötött ki a haifai kikötőben. A hajó kapitánya megtagadta, hogy az angol lobogót kitűzze az árbóca.

— Palesztina — mondta a kapitány — nem angol föld, hanem a Népszövetség fenhatósága alatt álló mandatorius terület...

A ZSIDÓ GIMNÁZIUM BARÁTAI-
NAK EGYESÜLETE (VII., Szent Do-
monkos-u. 10.) f. hó 18-án, vasárnap dél-
után 5 órakor rendezi ez idei első teáját
a Gellért szálló kupolatermében.
A gimnázium minden barátját ezúton is
meghívjuk.

II. Péter, Jugoszlávia királya.

Sándor, a meggyilkolt jugoszláv király, néhány héttel párisi útja előtt Sarajevóban volt és az ottani főrabbinak a következőket mondta:

— *Én vallásos ember vagyok és mélyen meghajlok az összes vallások öse: a zsidó vallás előtt. Legyenek büszkéek a zsidók arra, hogy Mózes törvényeit hűségesen követik. A világ csak hálával tartozik a zsidóknak, akiknek üldözése a leggonoszabb barbárság.*

A meggyilkolt király kétségtelenül filozemita volt. Ezt többek között legjobban jellemzi, hogy minden kolnidré-este megjelent a belgrádi zsinagógában. Eltávozásakor meghajolt a frigyszekrény előtt és megcsókolta a Tóra-függönyt.

Nem érdektelen az, hogy a tragikus körülmények között elhunyt uralkodó dr. Alkalay grand rabbintól héberül tanult.

II. Péter, az új király tudvalévően igen liberális nevelésben részesült és így biztosra vehető, hogy hűségesen fogja követni atyja zsidó politikáját.

*

A jugoszláv kormány kiutasította a juliusi osztrák horogkeresztes puccs menekültjeit és arra kérte a német kormányt, hogy azok elszállításáról haladéktalanul gondoskodjon.

Dr. von Leers, berlini egyetemi tanár előadásában ezt mondta:

— *A zsidó erkölcs tan a mi lényünkkel teljesen ellentétes. Azok a tettek, amelyeket Ábrahám, és Jákob követek el, nálunk az államügyész üldözését vonná maga után...*

*

A német propagandaszervezet tekintélyes összeget ajánlott fel a Harvard Egyetemnek, hogy abból azokat az amerikai diákokat támogassák, akik Németországban óhajtnák tanulmányaikat folytatni.

A Harvardi Egyetem azonban azal az indokolással utasította vissza ezt az ajánlatot, hogy nem fogadhat el támogatást olyan kormánytól, amely olyan célok elérésére törekszik és olyat cselekszik, ami éles ellentétben áll világfelfogásával.

*

New-York állam kongresszusa Lehmann H. Herbert ezredest, aki zsidó vallású, ismét egyhangúan jelölte kormányzójává.

*

A frankfurti állatvásáron, midőn az utolsó zsidó is elment a vásár területéről, zenészővel felvonták a horogkeresztes lobogót.

Ilyen és hasonló felirású tábla várja a német zsidó utast több német város bejáratánál.

Chanuka lángok

*Apró chanukai lángok,
Dicső multunk emlékei.
Makkabi...! közjük vágyom,
Csak ők tudnak megérteni.
Közjük, kik végig élték
A mult szennyos borzalmait
S végül diadalra vitték
Judának tépett zászlait...*

*Apró chanukai lángok,
Dicső multunk emlékei.
Im most újból itten jártok,
A jelent megkisérteni.
Ne várjatok tőle semmit,
Kérstek úgyis hasztalan.
Irtó kín gyötri a testét.
Szegény, kis árva hontalan...*

*Apró chanukai lángok,
Dicső multunk emlékei.
Népemért szívem sóvárog
Ragyogtok-e még neki?...
Öntetek reményt beléje,
A kitartás őrceppjeit.
S zengjétek ismét feléje:
Judának új győzelmeit...*

Somal olasz gyarmat főkörmányzó-
jának a zsidó származású Ravast ne-
veztek ki.

*

*A lett belügyminiszter véglegesen
betiltotta a „Letvis” című antiszemita
lapot.*

*

A londoni börze vezetősége elhatározta,
hogy zsidó vallású tagjaira való tekintettel
szombaton a börzét zárva tartják.

*

A Cionista Szervezet dr. Leo Motzkin,
a Cionista Akcions elhunyt elnökének em-
lékére kolóniát alapít. Október 10.-én ün-
nepélyes keretek között rakták le a kolónia
alapkövét.

*

James S. Osarn, Michigán állam
volt kormányzója hiteles adatok alapján
kimutatta, hogy Roosewelt, az
Egyesült államok elnöke, egy spanyolor-
szági zsidó család leszármazottja.

Brüsszelben néhány hét előtt nem-
zetközi nagygyűlés volt az antiszemi-
tizmus ellen.

A katolikus szónok Marie-André-
Dieux páter volt, aki feltűnéstkeltő
beszédében ezeket mondotta:

„Szívöl sajnálom azokat, akik a
csodálatos sorsú zsidó népben nem
látnak sem nagyot, sem dicsőt. Én
szeretem a zsidó népet. Ha átkozzák,
én megáldom. Ha lesujtják, én ma-
gasra emelem. Ha szidják, én dicsé-
rem. Ha gyűlölik, én szeretem. Igen,
szeretem a zsidó népet. Ha átkozzák,
küink a mi vallásunkat és mert a
zsidóság szenvedéseiben és nagyságá-
ban az emberi sors örök tanúságait
látom. Csak akkor tudok bízni és
hinni Istenben, ha átolvasom a zsidó
nép történetét.”

*

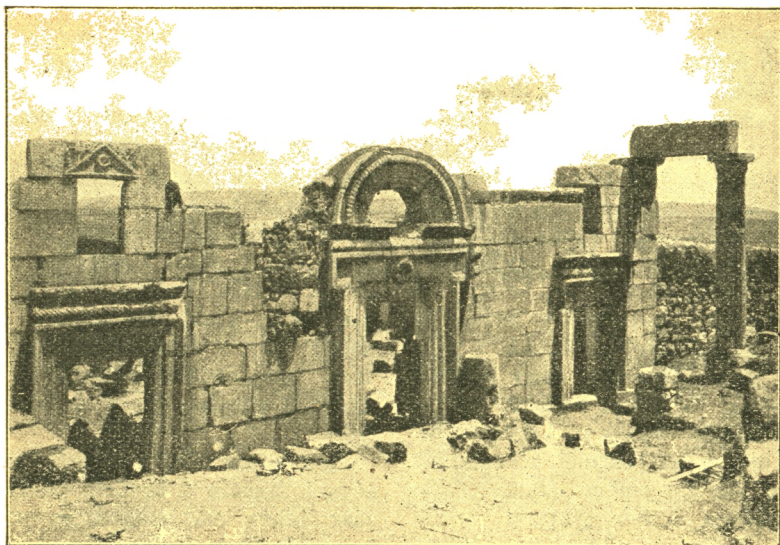
Rabindranath Tagore a világhírű költő a
fajkérdésről többek között ezeket mondta:

A fajgyűlölet a legszörnyűbb barbariz-
mus. India szellemi vezetői mindent elkö-
vetnek, hogy a nép lelkét a fajgyűlölet mé-
telyétől távol tartsák. Az indiai nép, amely
évszázadok óta elnyomatottságban él, soha-
sem vetemedhetik arra, hogy emberi joga-
kat brutális eszközökkel megsértse. A né-
metországi eseményekről sokféleképpen be-
szélnek. Mindezekből csak egy pozitívumról
van közvetlen tudomásom. És az Ein-
stein barátom ellen folytatott hajsza,
amely valósággal megrendítette a nyugati
civilizációba vetett hitemet...

Prerau Margot:

Szulamit dala a pásztorhoz

Te vagy a csók
melynek ízére
megbomlanak az idegek,
felforr az agy.
Elsorvasztja tüzével az ajkat.
Hajad mély illatát.
nem pótolja májusi esővel itatott föld.
Kinzóan emlékszik Rád
a bőr, a hús, a vér.
Ugy kellesz nekem,
mint éhes embernek
a kenyér.

Ókori zsinagóga kiásott romjai Kefr-Birimben

Dr. KUN LAJOS:

A gyarapodó chanukalángok

A kegyetlenségéről hírhedt Heródes király idején Izrael két nagy mestere élt: Hillel és Sammaj. Mindkettőnek nagy iskolája volt, mindkettő más-más irányt képviselt. A valláserkölcsei és vallásjogi vitákban Sammaj a konzervatívizmust jelentette, míg Hillel a fejlődés szemszögéből ítélte meg a dolgokat.

Egyszer a chanukalángok képezték a vita tárgyát. Mindkettő megegyezett abban, hogy a chanukagyertyákat az ünnep mind a nyolc napján meg kell gyújtani. Abban is megegyeztek, hogy a chanukalángok száma napról napra változik, de abban nem tudtak megegyezni, hogy a lángok száma fogyó vagy növekvő legyen.

Sammaj úgy vélte, hogy az első napon kell nyolc gyertyát gyújtani és azontúl mindennap eggyel kevesebbet; Hillel szerint az első este csak egyet kell gyújtani, azontúl minden este eggyel többet. Sammaj szerint annyit kell gyújtani, ahány nap még hátra van, Hillel szerint annyit, ahány nap már eltelt. Sammaj a szukkoth-ünnepi áldozatokból

vont analógiát (ott is fogyószám van), Hillel véleménye szerint az Istenszolgálat mindig növekvő legyen. Sammaj úgy vélte, hogy az ünnep kezdetén kell a legnagyobb ünnepélyességet kifejezni, Hillel az egyre növekvő és gyarapodó lángokban Izrael fokozatos gyarapodását, fejlődését akarta szimbolizálni.

Ha így a száraz tényt regisztráljuk, az egész vitát jelentéktelen formalitásnak tekinthetnénk, a valóság azonban az, hogy e vita a két nagy mester gondolkodására vet élénk fényt. Sammaj és köre — mint mondtunk — a rigorózus konzervatívizmusnak volt a híve. Szerintük a zsidóság a fejlődés legmagasabb fokát a múltban érte el és rendeltetése: szigorúan ügyelni, nehogy valami elhomályosodjék mindabból, amit az őseitől átvettek. Forma és lényeg előttük egyaránt fontos. A legjelentéktelenebb formalitás éppannyira szent volt előttük, mint a legmagasztosabb erkölcsi tétel. Természetes tehát, hogy Sammaj nem mondhatta el a zsidó vallás lényegét annak a bizonyos pogánynak,

míg az féllábon áll. Vitás esetekben Sammaj mindig szigorít (három eset kivételével l. Édihoth V. P. 3. m.) ellenében Hillel és iskolájával, amely az említett három kérdésen kívül mindig könnyít.

Hillel szerint a zsidóság nem megmerevedett közület, mely csak a mult emlékein él, a zsidó vallás nem a mult vállalása, hanem a jövőé, mely fejlődésre képes és hivatva van arra, hogy az egész emberiség univerzális vallásává váljon. Hillel és iskolája annak a gondolatnak volt kifejezője, hogy a zsidó vallás erkölcsi törvényei nemcsak Izráel népének adattak, hanem az egész emberiségnek, annak alapeszméi alkalmasak arra, hogy minden ember lelkiéletét betöltsék, minden ember erkölcsi életét irányítsák. Azért nem utasítja el Hillel ama pogányt, hanem megismerteti vele a zsidó vallás lényegét, mondván: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat, legalább oly módon, hogy amit nem kívánsz magadnak, ne tedd embertársadnak sem”.

Ez az a fundamentum, melyen a zsidó vallás épülete emeltetett. A zsidó népnek az a feladata, hogy ősi vallása erkölcsi igazságait a nemzetek közkincsévé tegye.

Hillel tehát a zsidó vallást világvallássá szánta. Ezért tartalmaznak Hillel szentenciái általában könnyítéseket, hogy a megmerevedett szokások el ne zárják mások előtt az utat a zsidó vallás nagy igazságai felé.

A két mester e fő irányelveit megismerve, megértjük a chanukalángok fölötti vitájakat is.

Sammaj szerint Izrael a multban volt dicsősége tetőpontján, azért nekünk mindig a multa kell visszatekintenünk. Minél távolabb jutunk időben attól a dicsőséges multtól, annál inkább elhomályosodik a dicsőség és a makkabeus harcok dicső korszaka is csak ennek a dicső multnak visszfénye — azért kell a chanukalángoknak is napról-napra fogyni.

Hillel sem tagadja a dicső multat, de Izrael dicsőségét nemcsak a multban

látja, hanem a jövőtől várja, mert a zsidó szellemnek a jövőben kell mint tisztábban és fényesebben ragyogni. Az igazság diadala a gazság fölött, a jog győzelme az erőszakon, a szeretet fölénye a gyűlöleten: ebben látja ő a zsidóság nagy és nemes törekvéseit.

A makkabeus harcok e törekvések kivívását jelentették akkor, de ne elégedjünk meg e dicső eredmény glorifikálásával, hanem törekedjünk újabb eredményekre, újabb diadalokra, ezért kell napról napra eggyel több lángot gyújtani, melyek azt hirdetik nekünk és gyermekeinknek, hogy lankadatlanul — előre!

Nem a nyers erővel, nem testi ügyességgel, hanem a szellem diadalával, ősi zászlóinkra írott magasztos eszméink és igazaink hirdetésével — előre!

Nem a gólusz keserves emlékeivel és nem a szenvedések praedestinációjával, nem élet nélkül és nem vágyak nélkül, de a nagyra hivatottság tudatával, a végső diadal reményével — előre!

Az egyre gyarapodó chanukalángok gyarapítsák erőnket és akaratunkat a zsidó élet diadalának kivívására, hogy a makkabeus hősök reményei valóra váljanak Csernichovszky szavaival:

„Meghaltunk és hittük, majd eljő a nap, Libanon csúcsai meginganak, Harsona hangja bűg Ción hegyén, És hősök jönnek — lelkükben remény...

Az angol beavatott politikusok szerint a közeli hetekben Sir Herbert Samuelt nevezik ki India alkirályává.

Braun Gyula

משך **mészárszéke**
VI., Aradi-utca 43.

*Állandóan elsőrendű friss
husok legolcsóbb napi áron.*
**Figyelmes és elő-
zékeny kiszolgálás**

Az antiszemizmus régi és új célja

Manapság sokszor vannak párhuzamot a mostani német zsidóság és a véresemlékű inkuizíciós korszakbeli spanyol zsidóság szomorú sorsa között, pedig e két korszak legfeljebb néhány külső megnyilvánulásaiban hasonlít egymáshoz, a tömegemigráció és az általános elszegényedés tekintetében. Már a tendencia tekintetében lényeges különbségeket veszünk észre ezen két népmozgalom között.

A középkori zsidóüldözések bevallott — és bizonyos tekintetben tényleges — célja a keresztény vallásra való áttérés volt, az áldozatok szabadon választhattak a kereszt és a máglyahalál között. Aki az előbbi választotta, az megmentette életét és vagyonát, sőt a legmagasabb pozíciókat tölthette be nemcsak az állam, de a katolikus hierarchia szolgálatában is. Mária Terézia, aki különben antiszemita hírében állott, arra a kérdésre, hogy miképpen lehetne a zsidókat a kereszténység részére megnyerni, a következő rövid választ kapta von Rannitz kancellártól: „olyképen, hogy nemesi rangra emeljük őket”. Az ő célja sem az volt, hogy a zsidókat kiűzze országából, ellenkezőleg, kívánta, hogy maradjanak és dolgozzanak a katolikus egyház érdekében. Abban az időben a szellemi asszimiláció alapvető feltétele a keresztség volt.

Hiszen, — hogy egy divatba jött szót használjunk, — katholicizmus görög eredetiben nem jelent egyebet, mint: egyetemleges, „Gleichschaltung”. Aki ezen Gleichschaltungba beleegyezett, az mindenütt a legszívélyesebb fogadtatásra talált. Az új-keresztényekre csak akkor kezdtek görbe szemmel nézni, amikor mindjobban nyilvánvalóvá lett ezen kényszerkitérések komolytalansága. Hiszen a „megtértek” nagy hányada azzal a mellékgondolattal esküdött fel a keresztre, hogy attól legelső alkalommal megszabadul és addig is titokban híven ki fog tartani őseinek vallása mellett. De akinek sikerült tisztázni magát a zsidózás gyanúja alól, az minden tekintetben egyenrangú volt a született keresztény polgárral.

És a zsidóságukért máglyahalált halt hívők gyermekeivel semmiképpen sem éreztették származási fogyatékoságukat, nem voltak semmilyen megaláztatásnak kitéve, az Egyház tárt karokkal szökött karjaiba ezen szerencsétleneket, amelyekből gyakran kitűnő és harcos keresztényeket nevelt.

Mohamed és Luther szintén azon voltak, hogy megnyerjék a zsidókat és csupán mikor rájöttek arra, hogy azokat semmiképpen sem tudják vallásuktól eltántorítani, csupán akkor kezdték szóban és írásban támadni a zsidóságot. Nem mondja-e Luther maga egyik híres asztali beszédében, hogy: „mi szeretjük a zsidókat, mert azok között sok kitűnő ember van”.

A spanyol inkvizíció idejében a zsidó faji- és vallási hozzátartozás érzése oly erős volt, hogy a zsidósághoz való mielőbbi visszatérés a legtermészetesebb valami volt és maradt mind a mai napig.

Évszázadok sem tudták kiírtani ezt az érzést a zsidó szívből és a mai marranusok ugyanazon spontánitással térnek vissza a zsidó vallásközösségbe, mint őseik négy évszázaddal ezelőtt.

Egész másként fest a **harmadik birodalom** zsidópolitikája. Hitlerék a keresztséghez egy semmit jelentő aktussá degradálták, és a kikeresztelkedeteket a zsidókkal egy kalap alá véve megteremtették az ő sajátságos árja-teóriájukat, mely szerint a legüresebb teuton koponyának jogában áll kritikát gyakorolni

tudományos munkálkodásban megöszült és hírnévre szert tett emberek felett, csupán csak azért, mert ezek nem telivér teutonok... Mint a hűbéruraság idejében úgy ma sem kaphatnak sem fizetéses, sem tiszteletbeli állást azon n. n. alacsonyabbrendű lények, akik nem tudnak egy bizonyos számú germán őst felmutatni. Legfeljebb avval a különbséggel, hogy míg a középkorban 14 őst kellett produkálni annak, aki a kamarásságig akarta vinni, addig ma már 2 árja ő is elegendő egy levélhordói állás elnyerésére.

Aki azonban ezen speciális „ösvizsgán” megbukott, annak a legteljesebb szellemi asszimiláció sem használ, mert a horogkereszt — a kereszttel ellentétben, nem megnyerni akarja a zsidóságot, hanem azt a legbarbárabb módszerekkel állati nivóra süllyeszteni.

A hitlerpolitika egy egészen különleges typust termelt ki magából.: „a kommandóra megtért zsidókat”. Emberek, akik semmit akartak tudni a zsidóságról, akik minden közösséget megtagadtak az üldözött keleti vagy nyugati zsidóval, egy szép napon arra ébredtek fel, hogy Hitler kommandójára akarva nem akarva osztozniok kell faj és hittestvéreik sorsában.

Helyzetük annál rosszabb, hogy a zsidó tan morális erejét és szépségét nem ismervén, még attól a vigasztól is meg vannak fosztva, hogy ők egy fenkölt eszmének a harcosai és ha kell — martirjai. Ezen szerencsétlenek, ha vissza is térnek a zsidósághoz, nem lelkikényszerből cselekszenek, csupán csak a külső körülmények hatása alatt.

A körülmények ezen változása a zsidó önvédelemnél is más taktikát követel.

A mai társadalomban az egyed csak úgy boldogulhat, ha sikerül neki bejutni és gyökeret verni valamely gazdasági közösségben. A német közösségből kitalizott zsidó, húzódvá bár, de helyet kér magának a zsidó közösségben.

A mi kötelességünk tehát, hogy ezen rövid vagy hosszabb ideig tévelygő testvéreinket oly igazi zsidó szeretettel és együttérzéssel fogadjuk vissza, hogy az eredetileg kényszervisszatérés valódi megtérés legyen, hogy ezen hazatérteket oly erős kötelékek fűzzék a zsidósághoz, hogy semmiféle anyagi előny ne tántoríthassa el őket tőlünk.

Fogadjuk őket első közeledő lépéseiknél, amíg el nem érik az öntudatos zsidóságnak azon fokát, amelyben a gyűlölködő és félrevezetett világ gnúykacáját eltompítja és elviselhetővé teszi a belső érték öntudatossága, valamint azon meggyőződés, hogy annak a népnek vagyunk a gyermekei, amely a messiási ideált adta az emberiségnek, az összes fajoknak és nemzeteknek, a szeretet ideálját!

PRERAU MARGOT:

Vágyódás!

Hebronból sarjadt régen
s azóta hullámszik a vérem.
Budapesten ébredt,
Páris az álom...
— és Tel-Avivba vágyom!
Mily sokrétű kis életem.
Fjordok és babérligetek
váltakoznak e lázban.
Róma és Jeruzsálem
nem viaskodnak csatában.
Japán és Kína
bennem egymásra talál.

Nyugatról Keletre vonz
egy ős, delejes áram.
Északról Délre úz
a nyugtalanság.
Remeg az Örök Bolygó:
— hol a hazád?
„Sehol. És mindenütt.
Hazám az egész világ...”
Ó, nagyvilág, te óriás!
Ölelj magadhoz. Szeretlek!
S engedd, hogy én öleljelek...

Jeruzsálem városfalai, háttérben Dávid tornyával.

CSERMELY GYULA :

A zsidó nagyherceg

Ez a történetem Oroszországból való, amikor az ősrégi lengyel királyság még három részre szakítottan várta a majdani feltámadást. Amikor Posent még a német uralta, Galicia az osztrák imperátoré volt, a megmaradt Lengyelország meg a szent cárok hatalma alatt görnyedt.

Ott, orosz-lengyel földön, Olovenszk községben nem lakott, hanem rezideált egy nemes úr, rabbi Izraél Alfarero, büszke spanyol őseinek odaszakadt késői sarja, akit mérhetetlen nagy vagyona és exkluzív életmódja miatt: a zsidó nagyhercegnek hittak. Holott ő is, mint a lengyel urak, hosszú köntösben járt, amit az igazi nagyhercegek nem tettek. No de igaz, hogy az övé a legfinomabb selyemből vagy a legnehezebb atlaszból készült és télen az ő köntösét a legértékesebb cobolyprem bélelte.

Ötödfélezer holdas nagybirtokán főuri kastélyban rezideált és nemcsak Olovenszk községben és a környéken, de távolabbi vidéken is legendák keringtek róla, milyen fénnel vette körül magát Alfarero úr. Akit spanyol földön bizonyára don-nak hittak volna. Csupa mahagoni és palisander és selyembársony és brokát volt a berendezés, szőnyegek mesés értékűek voltak és az asztalára, mikor étekezett, nem porcelán, hanem ezüst került még hétköznapi is. Öröklött hajlamnak a következménye lehetett ez a fényűzés, hiszen Spanyolországban is, mint tudjuk, az előkelő vagyonos zsidók nagy pompával rendezték be otthonukat és ha valahol megjelentek, úgy jelentek meg, mint az igazi hispániai grandok.

Saját temploma is volt a nagy úrnak; kastélyának legtágasabb termét rendeztette be magának templomul, ezt is a legválogatottabb pompával. Csupa nemes anyag és művészet és a fa-faragás remekei mindenütt.

A mindennapi minjánt saját alkalmazottai szolgáltatták, azaz: udvartartása szolgáltatta Alfareronak. Tizenkétéves fiának három nevelője, egy fiatal rabbi, aki a horoszlói szemináriumot végezte és két berlini középiskolai tanár, azután uradalmi orvosa, saját kántora, előimádkozója és metszője, végül tisztartója, ispánja, három gazdasági irtoka, uradalmi pénztárosa és kertésze, akit Budapestről a Mikéféből hozatott volt.

Csak ezekkel érintkezett Alfarero úr és ezekkel is csak kivételesen és kimérten, a legszükségesebbre korlátozva az érintkezést. Mint egy igazi nagyherceg, aki ha maga fölért ismer is urat — Istent és a cárt —, de maga mellett már egyáltalán nem ösmer, ha csak az is nem nagyherceg, mint ő.

Falujának zsidairól pedig éppenséggel nem vett tudomást a nagyúr. Ki fűrészgyári munkás volt a birtokán, ki gépészségéd vagy bognár vagy másféle; keresethez juttatta a többit is, sőt az olovenszki hitközség egész budgetjét a magáéból fedezte, de egyebekben a legnagyobb közönnyel viseltetett irántuk. Műveletlenek, elmaradottak, piszkosak . . . éljenek csak maguknak, ő is magának él.

A legfantasztikusabb hírek Alfarero úr menóránhjáról keringtek. Nem arról, mely templomának egyik díszje volt, hanem arról, amelyet ő maga használt. Tíz font színaranyból készült, nem is öntött, hanem kovácsolt aranyból; kilencágú kandeláber volt a menórah; a kilencediken, mely a „szolgagyertya” ága volt, briliánsokkal kirakva ez a két szó sziporkázott: nér lónérausz, gyertyát a gyertyáknak, a nyolc ágon pedig, a chanukagyertyák ágai mindegyikén ugyancsak briliánsokból a héber betűsor egy-egy betűje aleftől chesz-ig. Talapzatán végül tündöklő rubintokból ez a négy szó: hánérausz hálólu kaudes hén . . . ezek a gyertyák szentek. Saját méhesének viaszka szolgáltatta az anyagot a gyertyákhoz.

Mindig egyedül gyujtotta meg a gyertyákat; fiának három nevelője külön szobában ünnepelte a chanukat és ezekkel ünnepelt a kis fiu is, de ő mindig csak egyedül, mint egy igazi, vérbeli nagy úr. Hollandiában, de még nálunk is, spanyol származása miatt: a zsidó grandnak nevezték volna, de ott Lengyelországban, ahol többet tudtak a nagyhercegekről, mint a grandokról, zsidó nagyhercegnek mondta a nép szája.

A háború előtt néhány évvel, kiszlév hó huszonnegyedikének estéjén, Alfarero Izráel úr, a templomában elvégzett mááriv-ima után, visszavonult saját lakosztályába és chanukagyertyát gyujtott. Kezdő napja lévén az ünnepnek, elmondta az előírt három benedikciót, utána a megemlékezés szövegét: hánérausz haólu ónu mádlikin . . . végül elénekelte a himnuszt is: móauz cur jósuósz, de megdöbben ten állapította meg magában, hogy mindezt minden melegség nélkül. Csak teljesítette kötelességét mint zsidó, de lelke nem emelkedett az ég felé és szavából, énekéből hiányzott az ihlet, a fellángolás.

Szomorúsággal töltötte el ez a megállapítás és nagyon nyomott volt a hangulata akkor is, mikor fényüzéssel terített asztalához ült és — özvegyember lévén — egyedül étkezett, mint mindig.

Másnap este két, harmadnap három gyertyát gyujtott, de most is minden hangulat nélkül. Gépiesen mormolta el a benedikciót, a megemlékezés szövegét is anélkül, hogy a lelke is ott lett volna, amikor elmondta, a móauz curt-t, pedig egészen elhagyta. Holott a zsidó nép egész történelme van belésűrítve abba a kis himnuszbba és a megemlékezés szövege is de mennyit mond! Minden zsidó ember lelke fel kell hogy olvadjon a melegben, ami ezekből feléje árad, az ő lelke mégis olyan apathikus maradt, megérintetlen minden különösebb érzéstől.

S hogy a negyedik estén is csak így volt, Alfarero úr a következő reggelén négylovas hintáján Varsóba vitette be magát, ahol egyenesen a főrabbihoz hajtattott. Sokkal műveltebb volt és sokkal kevésbé fanatikus, hogy csodarabbihoz ment volna holmi tanácsért; ő a varsói főrabbihoz fordult, aki átfogó műveltségű ember és egyháziakban elősmert nagy tudós volt.

— Főrabbi úr — kezdte Alfarero, mikor méltóságteljesen vele szemben ült —, engem az vezetett ide, hogy — szégyenlem is, fájlalom is megmondani — hogy a zsidóságban már a legkisebb örömöm sincs.

Az ősz pap erre a kijelentésre úgy érezte, hogy egy jéghideg csontos kéz a szívet markolja és szorítja össze. Ez a bevezetés tán, Isten ments, a zsidóságtól való elszakadás és a kitérés szándékát jelenti?

Alfarero meglátta, milyen hatással voltak szavai a papra és be sem várva ennek kérdését, folytatta:

— Ne értsen félre, főrabbi úr. Rosszul fejeztem ki magamat. Nem a zsidóságban nincs már örömöm, hanem a saját magam zsidóságában nincsen.

— Ezt hogy értsem, rabbi Izrael? — kérdezte az öreg pap és fellelégzett.

— Ugy értse, tisztelt főrabbi úr, hogy jóllehet szent vallásunk minden parancsát teljesítem hűségesen és tudva semmi tilalmát nem hágom át, mégsem érzem magam boldogan zsidónak. Lelkemet valami jégpáncél burkolja. Kezem gépiesen rakja a tfillint, ajkam gépiesen mormolja a benedikciót, de — hogy is fejezzem ki magamat — lelkem ebben a micvoban nem vesz részt. És minden egyébben is szakasztott így vagyok. Már az elmúlt Rós hasónokor állapítottam meg magamon ezt a változást és Jom kippur napján is éreztem, hogy eltávolodott testemtől a lélek. Az a zsidó lélek, mely a legszegényebb embernek is oly jólesően melegíti a bensejét. Lélek nélkül ültem Szukkószkor a sátorban és — most Chanuka van, főrabbi úr — eddig négyszer gyújtottam gyertyát, de mind a négyszer csak gépiesen, lelkem egyáltalán nem ünnepelt. Ezért mondtam, hogy a zsidóságom már nem tölt el semmilyen örömmel.

Az öreg pap, aki ösmerte Alfarero exkluzív életét, csak rövid ideig gondolkozott, majd így kezdte:

— Szent Tóránk első szakaszában Isten azt mondja, hogy nem jó, ha az ember egyedül van. Vonatkozik ez nemcsak a férfira, hogy nem jó, ha asszony nincs mellette, aki megossza vele örömét, bánatát és munkáját, de vonatkoztatható ez ránk zsidókra is. Nem jó, ha a zsidó csak egyedül él, nem keresvén érintkezést más zsidókkal is, mert elszárad akkor és elsorvad, elpusztul a lelke. Ösmeri a szent rabbi esetét, ahogy Jicchok Leib Peerec egyik novellájában oly gyönyörűen megírta? Álmodt látott a cáddik, hogy bejárta a mennyországnak az ő számára kijelölt részét; sokaságát a csodaszép termeknek, mégis nyomott volt a lelke, mégis bánatos. Kérdezte tőle Isten: miért? És felelte a cáddik: egyedül lakjam itt, Atyám? Egyetlenegy zsidó testvérem nélkül? Inkább egy kis zugolyában a gán édennek, de együtt egy zsidóval s ha csak eggyel is!

— Lássá, édes testvérem, — folytatta meggyőződéssel az öreg pap — sok zsidó, mihelyt vagyonhoz jut, vagy előkelő nagy állást tölt be, elkülöníti magát zsidó testvéreitől, holott az ellenkezőjét kellene hogy tegye. Fenntartani a zsidókkal való érintkezést, az igazi zsidókkal, nem az őhöz hasonló zsidó dolgokban oly közönyös urakkal; fenntartani még akkor is, ha egyébként alatta állanak. Nemes gyümölcsfa a zsidóság, de el ne felejtse, uram, hogy a legnemesebb fa is csak alulról kapja, ami élteti. Ha ez elmarad, akkor koronája elfonnyad, és hasonlóképen beszárad annak a zsidónak a lelke is, akinek csak a napsugár kell, de megveti azt az éltetőt, ami alulról jön.

— Kezdem önt megérteni, főrabbi úr, de mint gondolom, még nem fejezte be egészen.

— Ugy van, rabbi Izrael. Önnék, mint tudom, valóságos udvartartása van a birtokán, orvosa és tisztviselői mind zsidók, de ezekben ön csak a fizeteses alkalmazottait látja. Tehát szálljon le a nép közé, Olovenszkben sok zsidó lakik, keresse a velük való érintkezést és ennek jótékony következménye nem marad el. Megint öröme lesz a zsidóságban, rabbi Izrael.

— Leszálljak a nép közé? ! — nézett fel szinte méltatlankodva Alfarero úr. — Hiszen elmaradtak a világtól, műveletlenek és közönségesek!

— Erre kettőt fogok válaszolni, — felelte szeliden az öreg pap. — Először is: a haladottság kötelessége, hogy keresse az elmaradottságot és nyújtson neki kezet, hogy kivezesse a homályból a napfényre; aki művelt, az keresse a tudatlant, hátha felébreszti benne a vágyat új ösmeretek után, és aki gazdag, az keresse a szegényt, mert a szegénytől is tanulhat, higgye el.

— Hát másodszor? — kérdezte Alfarero.

— Ön azt mondta, hogy közönségesek. De zsidók. Hát nem olvasta a Talmudban, hogy Izráel fiai mind királyfiak? Abban az egyszerű olovenszki zsidóban is olyan lelki emelkedettséget láthat, mint nem minden királyfiban és hercegben . . .

Alfarero úr hazament és még aznap este lesétált a faluba. Gyalog ment le és egyedül.

Chanuka ötödik estéje volt s ahogy végiment az utcán, itt is öt lángocskát, ott is ötöt látott egy-egy ablakban s ahogy közelebb jött, látta, hogy itt hamuba ágyaltan öt darab féldióhéj a menórah, ott pedig egy lécz, melyhez öt darab gyertya van ragasztva. Ilyen primitivséget ő még sohasem látott.

És már ez is némi gondolkodásra készítette. Különösen mikor hallotta és látta, milyen extázissal éneklí ott bent az a zsidó a móauz cur-t. Az ő menórájja is menórah — mormolta — és tán kedvesebb Isten előtt, mint az enyém. Mert zsidó örömmel gyújtotta meg a gyertyáit.

Tovább menet egyik ablakban bádogból való menóráht látott. Nyolc, egymáshoz forrasztott kis csónak, beletéve egy megfelelő kis tepsibe, ez volt a szegényes menórah, de a zsidó, aki meggyújtotta volt s most énekelt, noha szintén nagyon szegény volt, mégis gazdagnak látszott a hitében. Gyönyörködve nézte az öt kis lángot; királyi ebédnek a vendége nem nézheti nagyobb gyönyörrel az asztalra tett gyertyatartók lángjait, mint az a zsidó ott bent a szegényes menóráhéit.

Alfarero megvárta, amíg odabent vége lett az éneknek, azután benyitott hozzá a szobába. — Jó estét kívánok, reb . . . nem folytatta, mert nem tudta a nevét.

A zsidó pedig meghökkent; a zsidó nagyherceg ő nála!

Igazi nagyhercegnek a bejötté sem lephette volna meg jobban reb Zrilét. Azt sem tudta hamarosan, mit tegyen. Még a „bóruć hábó” üdvözlés is a torakában rekedt és csak fojtottan nyögte ki: — Pa . . . parancsol?

— Semmit, reb . . . reb . . .

— . . . Zrile.

— Nos, semmit, reb Zrile, csak kérni akarok magától valamit, — felelte a büszke úr, egy különös ötletre hallgatva.

— Maga . . . én tőlem kérni? — meredt rá reb Zrile a nagy úrra. — Hát mit adhatnék én magának, mondja? Legfeljebb a másvilági részemet, de azt nem adom oda tíz millió zsák aranyért sem, többért sem.

— Arra akarom kérni, reb Zrile, hogy holnap az én menórámban gyújtson. Elhozatom ide a házához s maga annak a gyertyáit gyújtsa meg.

Reb Zrile majd kővé vált. — Azt a színarany menóráht, ami egymaga többet ér, mint Olovenszk minden háza és földje?

— Azt, azt, reb Zrile.

A szegény ember még egy darabig meredten állt, majd megfontoltan beszélni kezdett. S most olyan fordulat következett, ami valósággal elképesztette a nagy urat s amely igazolta a varsói ősz papot.

— Ne fáradjon, purec — felelte reb Zrile nagyon komolyan. — Hogy én a maga menórájában gyűjtsak és megszegyenítsem az enyémet, melyben tegnap és tegnapelőtt gyűjtöttem: azt nem teszem meg. Élettelen bádog az én menórám, mégis megvádolna a Legfelsőbb előtt, hogy megszegyenítettem a magáé kedvéért. Negyven esztendő óta hallja az én menórám a bróchót: lőhádlik nér sel chánükó, s most félretoljam és megszegyenítsem . . . azt nem teszem meg.

— Nem túlzás ez, reb Zrile? — kérdezte nagy elbámulással a büszke úr.

— Nem túlzás, megmagyarázom, hogy miért. Képzeld, purec, hogy maga egy szegény kis országnak a királya s amilyen szegény az országa, olyan szegény a koronája is, amit a fején hord. S ha egy napon a cár jönne és mondaná, hogy tegye félre a magáét és hordja az ő koronáját. . . megtenné-e?

A büszke nagy úr erre nem akart felelni reb Zrilének. Csak annyit mondott: — Ha megengedi, reb Zrile, akkor benézek ide magához máskor is. Kint pedig, az utcán, maga elé mormolta a meggyőződést: — Igazsága volt a varsói rabbinak. Izrael fiai mind királyfiak. Van-e sok királyfi a világon, aki nemesebben gondolkodik, mint ez az egyszerű, tanulatlan reb Zrile?!

— És igazsága volt a varsóinak abban is, — folytatta a nagy úr a gondolkodást —, hogy szükségünk van az élettőre, ami alulról jön. Közel kell hát maradnunk a zsidóság gyökeréhez, hogy megkapjuk tőle az élettőt, míg ha elkülönítjük magunkat hitbéli testvéreinktől, akkor zsidó lelkünk lassacskán beszárad. Beszáradt az enyém is, de érzem, hogy máris nagyon felfrissült.

S mikor otthon volt és meggyújtotta a gyertyáit, megint körülengte az öröm, a zsidónak a zsidóságban való öröme és elhatározta, hogy ezután sokkal kevésbé exkluzív életet él. Nem jó a zsidónak egyedül. . .

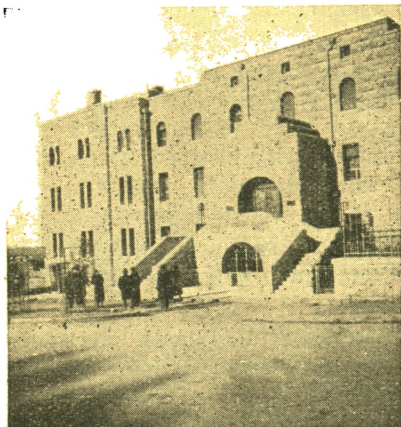
Haláleset. A budapesti aut. orth. izr. hitközség volt elöljárója, dr. Rakonitz Gyula ügyvéd 74 éves korában meghalt. Az elhunyt, aki tisztségét a legnagyobb odaadással látta el, majdnem egy évtizeden át iskolaszéki elnök is volt és e minőségében a hitközségi tanintézetek kiépítése és fejlesztése körül kiváló érdemeket szerzett. A rákoskereszturi orthodox temetőben f. hó 17-én nagy részvét mellett végbement temetésén Sussmann Viktor rabbi, óbudai Freudiger Ábrahám hitközségi elnök, kormányfőtanácsos a hitközség, dr. Deutsch Adolf iskolaigazgató pedig a tantestület nevében búcsúztatták az elhunytat és érdemeit méltatták. Az elhunytban dr. Rakonitz Dezső budapesti ügyvéd dr. Rakonitz Jenő klinikai tanársegéd édesatyjukat gyászolják.

*

A lett kormány, minthogy nem áll eléggő földterület rendelkezésre, amellyel a szabadságharcosokat jutalmazhassa, a zsidó

szabadságharcosokat 500 dollárral kártalanította.

*

Strauss Nátán egészségügyi központ Jeruzsálemben.

Vidu

1918-ban történt Elizabethgradban, Oroszországban.

A zsidógyűlölet elképzelhetetlen magasságra csapott és minden újabb hullám friss zsidóvértől piroslott, habzott.

Ezerszámra gyilkolták le a bolsevista hordák a városban lévő zsidókat, akiknek megcsönkített hullái az udvarokon és az utcákon heverték.

De a bestiális vérszomjnak ez még nem volt elég. A kifosztott zsidóházakban elrejtőzött zsidók után kutattak, bejárták a pincéket, padlásokat és a rejtékhelyükből kihurcolt szerencsétleneket, köztük a londoni híres kántort, Rottmann is, összetertették, hogy velük is végezzenek.

A pogromvezérnek perverz ötlete támadt.

A városban már elég zsidó holttestem bűzlik — mondta. — Ezeket itt a zsidó temetőben fogjuk a másvilágra küldeni; rohadjanak ott, ne rontsák még ők is a város levegőjét...

És részeg orosz katonák korbácsütéseinek csattogó kísérete mellett megindult a zsidók kétségbeejtő menete a temető felé.

A temetőbe érve a pogromvezér hosszú sorba állíttatta a kivégeztetendőket, velük szemben pedig, minden zsidóval szembe egy löfegyveres orosz és a vezér ezeknek azt mondta:

— Minden zsidóba csak egy golyót, de ez aztán alapos legyen!..

A katonák megtöltötték puskájukat..

Még egy perc és elhangzik a sortűz és százhusz zsidó holtan arcra bukik, vérrel öntözve halott szüleik és testvéreik begyepesedett sírdombját.

Az utolsó pillanatban előlépett Rottmann, odament a pogromvezérhez és azt mondta:

— Kegyelmet nem kérek, mert azt tőletek úgysem várok, csupán engedélyt kérek arra, hogy a halálbamenendők bűnbánatát mondjuk el és utána a kádist...

A pogromvezér megadta az engedélyt.

Rottmann kántor, az ismert jomkipuri szívemarkoló melódiára, hangosan előmondta, a többi meg utána: ósámnü, bógádnü, gózámü, dibárnó dajfi és minden szónál egy-egy zsidóököl ütődött a mellekhez.

Az utolsó bűnbánó szó, a titounó után, százhusz szájból a Smá jiszróél tört az ég felé, azután csend lett, csak Rottmann kántor szava hallatszott; jiszgádál vöjiszkádás semé rábo....

Az ámen után pedig szilárd hangon jelentette a pogromvezérnek:

— nás gotov... készen vagyunk!...

És most csoda történt.

A pogromvezér lábhoz parancsolta a lövésre készen tartott fegyvert és megrendülve azt mondta Rottmannak:

— Én nem vállalom a felelősséget a ti Istenetek előtt, hogy veletek végezzek. Menjetek mindnyájan, semmi bántódásotok nem lesz.

Igy mentette meg Rottmann a maga és százhusz hittestvéreinek életét.

Legkiválóbb minőségű

Keztyü -

Harisnya -

Fehérnemű

Legolcsóbb bevásárlási forrása:

LUDEVIT REISNER

Bratislava

Dlha ulica (Hosszú utca 25)

A Biro-Bidsáni zsidó autonóm köztársaság közigazgatási irányítását ideiglenes kormány vette át.

A kormányban hat zsidó és egy orosz tag van.

*

A zsidó távirati iroda tudósítóját letartóztatta, majd az amerikai követ intervegniálására szabadonbocsátotta a berlini rendőrség, de kiutasította őt a birodalom területéről.

Szombathelyi visszaemlékezések

Körülbelül három évtizeddel ezelőtt, mikor a szép dunántúli kultur-centrumban, Szombathelyen laktam, az ottani nagytudományú és mély valóságú orth. főrabbi, *Benedikt Márk*, jesivát akart felállítani. Ezt a tervet nekem, mint a hitközség akkori elnökének előterjesztette és kérte támogatásomat. Én azzal a kikötéssel járultam hozzá, hogy egyelőre csupán tíz, később fokozatosan összesen harminc bóchert hozzunk a püspöki székvárosba, ahol bizony a jesiva eddig ismeretlen fogalom volt.

A főrabbi helyeselte elgondolásomat és nemsokára megérkezett az első fecske, illetve bócher.

Természetesen az én vendégem lett, akit Istenben boldogult jólelkű feleségem örömmel fogadott és kitünő kosztont tartott.

Nemesszívú asszonyomnak a bócherok megvendégelése nem volt újdonság, mert szüleinél Pápán, az ottani hírneves rasekól házában, valamint az én szüleimnél és családunk minden tagjánál naponként bócherek ültek az asztalnál.

Ez akkor menzák helyett így volt. A bócherek vándorkosztont éltek és a vallásos családok körében megbecsülésben részesültek, *ami a gyermekek humánus és vallásos érzületük fejlesztése szempontjából is igen üdvös szokás volt.*

Az első bóchert követte a többi és a hét minden napján más-más bócher ült asztalunknál.

Jóságos feleségem a bócherek miatt erősen feljavította a házi kosztot.

Házam első emeletén lakott egy előkelő öregúr, akinek a nagy bócherjárás feltűnt és egy ízben a következő kérdéssel állt elélem:

— Mondja kedves háziúr, hány bócher eszik tulajdonképpen maguknál?

— Nálunk egy sem — válaszoltam.

— De hiszen a fölépcsőn találkoztam velük!...

— *Azok nem nálunk esznek, hanem én eszem azoknál...*

— Ezt nem értem, — mondá az öregúr.

— Mindjárt megmagyarázom. Mióta ezek a fiatalemberek hozzám járnak, *a mi kosztunk erősen megjavult. Beláthatja tehát, hogy nem ők esznek nálam, hanem én eszem a bóchereknél...*

*

Ugyancsak Szombathelyen történt.

Egy szép napon beállított hozzám két munkácsi hitsorsos azzal, hogy városunkban akarnak letelepedni és jelentkeztek nálam a hitközségbe való felvételre.

— Ez nem oly egyszerű, mint önök gondolják, — mondtam, mert a szemben levő Uri Kaszinóba könnyebben bejuthatnak, mint hitközségünkbe. Alapszabályaink ugyan is csak 3 évi helybenlakás és megfelelő vallásos életmód folytatása mellett teszik lehetővé, hogy valaki hitközségünk tagja lehessen. Azonban az illetőségi bizonyítványt és iparigazolványt szívesebben megszerzem önöknek.

Ez meg is történt.

Másnap már a két atyafi az ismert ruházatban, hosszú fekete kabátban, pörge bársony kalapban, pájeszosan, vígan szaladgált a püspöki város uccáin.

Egyébként halkereskedéssel foglalkoztak a jövevények.

Letelepedésük utáni héten beállított hozzám a Széll Kálmán elnöklete alatt álló Vas megyei Kaszinó igazgatója, egy derék zsentri úriember, az ottani közjegyző és a következő kérdést intézte hozzám:

— Mondd, kedves barátom, miért telepítetted ide a galiciánereket? Erről nagy vita volt tegnap este a kaszinóban és engem kértek meg, hogy vonjalak téged ezért felelősségre.

— Micsoda galiciánereket? — kérdeztem.

— Hát azt a sok lebernyeges zsidót, akik itt lótnak-futnak tömegesen a városban.

— Optikai csalódás ez, kedves Frici bátyám, itt nincsenek galiciánerek, még kevésbé tömegek, csupán két munkácsi kereskedő érkezett városunkba, akik nagy szorgalmukban annyit szaladgálnak, mintha egy egész ármádia volna belőlük. Különben ez a két munkácsi ember *hézagpótló közgazdasági tényező*.

— Hát ez meg micsoda vicc? — kérde a kaszinó igazgatója.

— Nem vicc ez Frici bátyám, mert eddig ki voltunk szolgáltatva az itteni egyedüli halkereskedőnek, aki méregdrágán diktálta a halárakat. Most pedig ezek az új halak sokkal olcsóbbak és nagy mennyiségben árusítják a legfrissebb halfajtákat, amiről, ha tetszik, személyesen is meggyőződhetsz.

Másnap közösen mentünk a halpiacra. Először a régi haldiktátort kerestük fel, onnan a letelepedett munkácsi halkereskedőkhöz mentünk és közjegyző barátom pompás friss fogast vásárolt sokkal olcsóbb áron az egyik telepesnél, ki a halat udvariasan lakásra is szállította.

— No majd este a kaszinóban beszámolok a hézagpótló gazdasági tényezők *áldásos működéséről* — mondta mosolyogva az igazgató.

M a e t e r l i n c k, a Nobel-díjjal kitüntetett világhírű író a Zsidó Távirati Iroda képviselőjének a következőképpen nyilatkozott:

„A faji elvnek nincsen tudományos alapja. A legrosszabb abszurdum azt a művészi alkotókra és műveikre alkalmazni.

Kívánom a cionizmusnak, hogy elérje célját és a zsidó népnek biztosítsa zavartalan fejlődését saját nemzeti földjén és nagy művészi értékeit még fokozottabban állíthassa az emberiség szolgálatába.”

*

Az amerikai parlament Sabbath, zsidó ügyvédet választotta meg elnökévé.

*

A kanadai anglikán egyház élehangú nyilatkozatot adott ki a hitlerizmus ellen.

Romániában a kormány erélyes rendpolitikája folytán csak a legszörvénysabban fordulnak elő antiszemita zavargások.

A múlt hetekben is néhány felbujtott legény az éj leple alatt Staresmiben az utca soron végig beverte a zsidó lakosság ablakait, majd a zsinagógához vonultak, hogy azt is megrongálják. Ott azonban kellemetlen meglepetés érte őket.

Az álmukból felzavart parasztok szembe szálltak a zavargókkal és valóssággal kiverték őket a községből.

*

A palesztinai kormányzó véglegesen betiltotta főmufti lapját, amely állandóan úszította az arab lakosságot a zsidók ellen.

*

Buda: 1526

Sebes szárnyon jár a rossz hír.

1526 augusztus 30-án estefelé kis lovascsapat baktatott fel Buda várába. Az agyonhajszolt lovakról szakadt a hab, a lovasok rongyosak, véresek voltak. A Fehérvári kaputól egyenesen a királyi palota felé ügettek.

A patkócsattogásra összeszaladtak a polgárok. A mesteremberek elhagyták műhelyüket, a kereskedők boltjaikat. Az asszonyok kicsődültek a konyhákból, nem bánták, ha oda is ég az étel és az inasgyerekek is az utcán sivalkoddak, megfélelkezve a mester lábszíjjáról. Magyar szó, német szó rémült zsongásba keveredett:

Mi az? Mi történt?

Az utcák megelevenedtek, mindenki a várpalota felé sietett. A Szent-György téren összetorlódott a tömeg. Várakozással mulnak a félórák. A polgárok tanácstalanul bámulják a várpalota kapuit és az első percek ijedt zivaját fáradt unalom váltja fel.

Eközben teljesen besötétedett. Itt-ott fáklyákat gyujtanak, melyek tétova fényt vetnek a hullámozó tömegre.

Egyszerre rémült kiáltások szakadnak fel. Senkisem tudja, ki hallotta először, ki mondta először:

Mohács!... Oda a sereg!

Hol a király?... Mi történt a királlyal?...

Jön a török!

Mindennek vége!

Mint amikor szélvihar szalad végig az erdőn, úgy harsant fel az ember-erdő. Aztán csendes zúgás, sirás tölti be a hatalmas teret.

Ujabb fáklyák lobbannak fel, az egész város a térre özönlik. Izgatott csoportok alakulnak. Egyszerre éles hang sivít fel:

Halál a zsidókra!

Ezerszeres visszhang felel rá:

Halál a zsidókra! Halál!...

A dermedtség megolvadt, helyet adott a dühnek. A félelem levezetést talált a gyűlölt gyengébb iránti indulatban. Az indulat százszoros magyarázatot talál:

A zsidók hívták be a törököt!

A zsidók csinálták a háborút!

Mindennek a zsidók az okai!

Összeesküdtek a kereszténység romlására!

Kifosztják az országot!

Halál a zsidókra!

Halál!

Alkalmi szónokok másznak fel polgártársaik vállára. Egy német borbély sörizű hangon magyarázza egy szegletkőről, hogy ott kezdődött a romlás, mikor tavaly egy zsidó boltot nyitott Budán, de nem tett ki cégtáblát...

A tömeg nekilódul. A Zsidó-utcába! Vállak nyomulnak a gettó kapujának. Fejszék, vasrudak kerülnek elő.

Bent a gettóban csend van, halálos némaság.

A városi darabontok futva érkeznek. Van dolga az alabárdok nyelésnek. A tömeg elkedvetlenedve, megfogya iszkol vissza a Szent-György térre.

Zsidóbérencek! Gyalázat!

Halál a zsidókra! Gyerünk a királynéhez!

A királynéhez!

Az udvarnál ezen az estén egy francia majomtáncoltató bemutatkozása volt műsoron. A két idomított majom tudománya már előre izgalomba hozta a kedélyeket. Így a mohácsi csatavesztés híre nagy kedvetlenséget okozott. A német és cseh udvaroncokat nem izgatta az ország romlása, a falvaknak az éjszakába felgyuló lángja. De a majomtáncoltatás elmarad... Rémes!

Mária királyné a kereveten hevert. Még nem tudta, hogy özvegyiségre jutott. A királyról nem jött hír. Egyébként hogyan is pusztulhatna egy királyi felség közönséges embereknek való háboruban!

A királyné fiatal volt, karcsu és sápadt. Csinos arca sok tapasztalatra vallott és végtelen unalmat fejezett ki, mely csak alkalomra vár, hogy mohó kíváncsiságra lobbanjon. Szürke, macskaszeme volt.

A fiatal királyné előtt tisztességtudó meghajlással az öreg Werbőczy állt. Megindult szavakkal javasolta, hogy az udvar hagyja el Budát és menjen a biztonságosabb Pozsonyba.

A királyné nem válaszolt az országbirónak, csak röviden rászólt a komornáira:

— Csomagoljátok be a ruháimat!

Aztán bágyadt hangon jegyezte meg, mintha nem is Werbőczyhez, hanem a falhoz intézné szavait:

— Miért égetnek itt olyan kevés eretneket? Csak egyetlen esetről tudok... Rossz keresztények vagytok! Az ember köztetek igazán aggódhatik a lelke üdvösségéért. — Bécs, az egészen más. Ó, a bécsi udvar!... Remélem, most alkalmam lesz találkozni Ferdinánd bátyámmal...

Werbőczy talán indulatosan válaszol, ha ebben a pillanatban be nem lép az udvarmester, aki jelentette, hogy a budai polgárok küldöttsége fontos ügyben akar leborulni öfelsége előtt.

Három polgár lépett elő a függöny mögül. Térdre estek és megcsókolták a királyné uszályát. Nekivörösödtek és izzadtak a nagy megilletődéstől. Vezetőjük hármat is nyelt, de nem jött ki hang a torkán. Végre Werbőczy könnyőrült meg a vacogó németen:

— Beszéljetelek bátran, derék polgárok, mi nyomja a szíveteket?

— Felség, tördelte végre az egyik, — tavaly a Fehérvári úton egy gyermek koltteste találtatott és a zsidók abba a gyanuba estek, hogy ők ölték meg, miután nagy ellenségei a kereszténységnek...

A királyné éles hangon vette elejét a hosszas beszédnek:

— Mit akartok?

— Engedje meg, felség, hogy kikergessük a zsidókat Budáról, — bökte ki végre megkönnyebbülten a szónok.

A királyné vállat vont.

— Miattam... — mondta és felkelve a kerevetről faképnél hagyta a küldöttséget, Werbőczyt, az egész udvart és öltözködni ment.

*

Olyan volt a budai gettó, mint a halottas ház. Jöttek, mentek az emberek, lábujjhegyen lépkedtek, suttogva beszéltek.

Jaj, mi lesz velünk?... Jaj, mi lesz?...

Hova menjünk?

Van fészke a madárnak, vacka az ebnek, de hol talál otthont Jisrael?!

Pénzt, adjunk nekik pénzt.

Most nem lehet megvásárolni őket. Most mindenünket akarják, az életünket...

A zsinagógában felsírt az előimádkozó hangja...

Fehér halottas köntösben leborulva könyörögtek a zsidók a Mindenhatóhoz, hogy a veszedelmet elhárítsa. Zsoltárokat, imákat, litániákat daráltak.

— Miért büntetsz így, kimondhatatlan nevű Isten? Megtartottuk az összes törvényeket, a törvények fiait, unokáit, dédunokáit. Négyfelé vágtuk minden hajszálnyi cselekedetünket és borotvaéleken szitáltuk át életünket. Talán maradt egy kenyérmorzsza peszachkor házunkban? Szabálytalan volt egy vágott baromfi, melyet szabályosnak tartottunk? Mit vétettünk, jaj mit vétettünk?

Örjögő, siró hangkaosz verte a zsinagóga mennyezetét. Dongtak a mellek, mint lovascsapat dobogása. Mint viharban a fűszálak, úgy hajlongtak az emberi testek: Mit vétkeztünk, jaj mit vétkeztünk?...

A gettó kapuját megkopogtatta a város jegyzője. Nyomában a városi kürtös, dobosok, alabárdosok.

— A királyné nevében!...

A templomok tornyában megkondultak a harangok. A Nagyboldogasszony templom harangja túlzúgta valamennyit. Ajtaja nyitva volt, az utcáig szorongott a térdeplő tömeg. Az oltáron égtek a gyertyák és a sötét boltozatok alatt felhangzott a litánia:

A sagittis infidelium libera nos, Domine! A pogányok nyilaitól ments meg Uram minket!

Az utcákon részekék tántorogtak és nagyokat rikkanttottak: Halál a zsidókra! — Aztán bedűlögtek a gettóba és felajánlották szolgálataikat a költözködő zsidóknak.

A házak falába illesztett vaskarikákban égtek a fáklyák. Meleg eső szemerkélt, a fáklyák füstöltek, sziporkáztak.

Szekerek gördültek végig az utcákon, rajtuk emberek és hirtelenében összekapott cókмок. Mások ölükbe markolva hordták le holmijukat a dunai gályákra. A gettó kapuja nyitva volt. A Bécsi- és Vízikaput is megnyitották erre az éjszakára. A gettó kapujában örök állították meg a cipekedőket. Elszedték ruháikat, drágaságaikat. „Ezt nem szabad elvinned, zsidó!” És röhögtek. Ez ismétlődött meg a város kapujánál.

Elfogytak a kocsik, fedélzetig süllyedtek vízbe a hajók. A szegények, a sokgyerekesek visszamaradtak a városban. Pincékbe, padlásokra rejtőztek, vagy jóindulatú keresztényeknél húzódtak meg és ki voltak téve a fosztogató csőcselék kénye-kedvének. Ezeket azután Szolimán szultán vitte magával Törökországba. A zsidókon kívül csak aranyat, ezüstöt vitt magával Magyarországról.

Az utcán lézengő polgárok kárörvendő csúfszavakat kiáltoztak a lehorgasztott fejű zsidók után:

— A királyné nekünk ajándékozta összes követeléseiteket!...

Az elégedetten nevető polgárok bezzeg nem nevettek pár hét múlva, mikor János király rajtuk vette meg az elűzött zsidók adóját...

*

Visegrádnál a hajnali ködben összekavarodtak a parton a szekerek és a gályák vontatólovai és zúrzavaros kiáltozás hallatszott.

A menekülő módosabb budai polgárok és a zsidók gályáiba már új vontatólovakat fogtak a holtrafáradt régiek helyett, mikor a számtalan lótól vontatott királyi gálya megérkezett. Köröskörül volt tüzdelve fáklyákkal, nappali fényben úszott. A sebtében felrakott ládákat eddigre valahogyan elrendezték. A fedélzetre szőnyegek terítettek, zászlókkal, déli növényekkel, drága karosszékekkel, pompás kertté varázsolták. Az udvarmester sürgött-forgott. Ez az incidens nem zavarhatja meg Öfelsége mulatságát! Kissé késve,

de megvalósul az estére tervezett program. Egyébként az udvar megszokta a kivilágos virradatig való szórakozást.

Igen ám, de a királyi gálya számára nem lehetett már elég előfogatot kapni. Már pedig ide tizszer annyi ló kell, mint más közönséges hajóhoz. Az udvarmester csakhamar tudott megoldást: Vegyék el a zsidók lovait!

A parancsot azonnal teljesítették. A parton hemzsegték az önkéntes buzgolkodók. A szolgák hozzá sem jutottak, máris le voltak kapcsolva a zsidó gályák előfogatai, összeterelték a zsidókat vivő kocsikat és kifogták lovaikat.

Dermedt csendben bújtak össze a zsidók és imádkozni kezdtek...

A királyi gálya fedélzetén elhelyezkedett az udvar. Bókoltak, csevegtek. A szemek körül kék karikák vallottak az átvirrasztott éjszakára, a hölgyek arcán elmázolódott a festék.

A királyné elfoglalta trónszékét... A parton vágtatva dobogtak a vontató lovak, pattogtak a karikás ostorok. A hajó haladt...

Visegrád felől vérfagyasztó bögés szakadt fel. Néhány pillanatnyi csend után ismét és ismét felbőgött a kód...

A királyné lábánál ülő apród elfehéredett. Hátra mutatott:

— Ölik a zsidókat!...

A királyné szúrós pillantást vetett az ünneprontóra. Aztán hátratámaszkodott és kecsesen intett.

A francia kókler fuvolája megszólalt és az idomított majmok táncolni kezdtek...

(—ő—ő)

Magyar zsidó színpad

Magyar zsidó művészek tömörültek, hogy megvessék alapját egy oly művészi együttesnek, amelynek speciális zsidó működési tere és kifejező formája van.

Az együttes Ligeti József vezetése alatt f. hó 24-én, szombaton, este 8 órakor tartja bemutató előadását a VI., Andrassy-út 67. alatti Herzl-teremben.

A műsoron Scholem Alechem, Herzl Tivadar, Hermann Heyermanns, Max Nordau és Ladányi László művei szerepelnek.

Az előadás szereplői — mind hivatásos színművészek — nagy lelkesedéssel készülnek az ujszerű, művészi színvonalú s a hazai zsidó kulturális életben hézagpótló előadásra.

A bemutató előadáson csak meghívottak vehetnek részt.

Névre szóló meghívók Ligeti Józsefnél (VI., Vörösmarty-u. 51a. I.) és Gondos Sándor könyvkereskedésében (Andrassy-út 67. I.) igényelhetők.

A müncheni opera intendánsa műsorra tűzte ki *Marschner*: „*Der Templer und die Jüdin*” című operáját.

A bajor legfelsőbb művészeti hatóság a következő indokolással tiltotta be az előadást:

„Olyan mű, amely egy templomlovagnak egy zsidó nőhöz való szerelmét tartalmazza, német színpadon elő nem adható, még akkor sem, ha a darab szerzője árja.”

Legérdekesebb a dologban az, hogy a darab főhőse *egyáltalán nem kerül szerelmi vonatkozásba a zsidó nővel.*

**Bercsényi szálloda és
kávéház
Uzhorod**

Kifogástalan kiszolgálás
Polgári árak!

Könyvekről

... az oka a zsidógyűlölet-
...? Ezen a címen adta ki Korein
... rendkívül szuggesztív erejű tanul-
mányát. Korein, a magyar zsidó orthodoxia
egyik vezére hosszú ideig volt városatya
és közvetlen közlő látta, érezte, tapasztal-
ta, mik az indítókai az antiszemitiz-
musnak. Korein a jóindulatú keresztény
közönségnek írta ezt a művét. Ha elolvas-
k, egész biztosan meggyőzi őket. De
ajjon elolvassák-e?...
*

„Az Imit évkönyvéről” minde-
kelőtt és mindenekfelett azt, hogy:
zemere Samu szerkesztette. Az egész
könyvön ennek a nagy tudású embernek
kezé nyomát érezni minden egyes cikke-
ben. Sajnos Szemere Samu nem dolgozhatik
egyetemesen, ahogyan szeretné, a kezét megköti a
politikai vezetősége, amely még ebbe az
irodalmi intézetbe is politikát visz be. Csak
írhat, aki a mai rezsimnek rokonszenves.
Csak a tehetség fogja eldönteni, hogy
kerül be az évkönyvbe, ha a zsidó írók
omolyan fognak foglalkozni azzal, hogy
zsidó világból merítsék témájukat, akkor
zemere Samu sokkal jobb évkönyveket
ad majd a magyar zsidóság kezébe. Az év-
könyv kiemelkedő értékei: Komlós Aladár
műveinek tanulmánya a zsidó viccéről; Turóczy-Trosz-
er esszéje Jacob Wassermanról és Pap
Károly novellája.

Névai Lajos

Nádas Sándor, a kiváló ujságíró-
riporter „A redakció lánya” címen regényt

írt. Élvezetes ez a könyv, ez a stílus, ez
a nádas szem és meglátás. (Athenaeum).

Az utóbbi napok nagy irodalmi szenzá-
ciója: megjelent Franz Werfel: „Ver-
di”-je magyarul. A világhíres műnek Ma-
gyarországon is óriási sikere van. A leg-
nagyobb élő zsidó író”, ahogy Werfelt Kár-
páti elnevezte, önmagát mulja felül ebben
a műben. (Nova).

Illyés Gyula „Oroszország”
c. riportkönyve teljesen új oldaláról mu-
tatja be a kitűnő költőt. Illyés objektív
a lelkiismeretes európai szemével nézte
Oroszországot és megalkuvás nélkül meg-
írta azt, amit látott és gondolt. (Nyugat).

*

Teljesen ismeretlen világot mutat be új
könyvében Forbáth László „A meg-
újított Mongólia”. A misztikus
birodalom minden titka feltárul a könyv
olvasása közben. Őszinte örömmel fogják
olvasni ezt a valóban kitűnő munkát.
(Franklin).

Szombati Sándor.

Hölgyek jelszava:

Minden cikket legolcsób-
ban vásárolhatunk

Klein Antal

új divatnagyrúházában
KIRÁLY UCCA 40

— Csányi-utca sarok. —

A Teréztemplom mellett, szemben
a Nagymező-utcával

SIRKÖVEK

Városi üzlet: Budapest, VII.,
Károlyi-krt. 3/c. Dob-u. sarok
Telefon: 34-9-95.

PFEIFER ÉS HESZKY
kőfaragómesterek sírkőraktára
BUDAPEST, X., Újtemetőnél.

— Telefon: Kőbánya 75-71 —

Szerkesztésért és kiadásért felel: Márkusné Beer Erzsébet

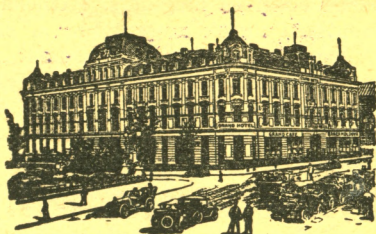
Előfizetési ár: Egész évre 12.— P. —
Csehszlovákiában 80.— kc. — Jugo-
sláviában 160.— dinár. Romániában
400 leu. — Másodrendű papíron 25%-kal
olcsóbb! Intézményeknek 24.— pengő.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Andrássy-út 84.

Telefon: szerkesztőség 23-9-70.

Kiadóhivatal: 23-5-38.

Váradi Béla Forum nyomdája, Budapest
V., Zoltán-u. 1.

BUCAREST GRAND-HOTEL

„LAFAYETTE”

CALEA VICTORIEI, 11

A főváros legmodernebb, legtisztább,
legkényelmesebb és legolcsóbb száll-
lodája. Szobák 130 Lei-től.

OLCSÓ

EZÜST ÁRUK

tálcák, evőeszközök
mélyen leszállított árban

SCHLEIFER

— ezüstárugyár —

VII., KAZINCZY-UTCA 10

Rákóczi-ut közelében. — TELEFON: 13-2-28

Ami a szülőket
legjobban érdekli!

Leány- és fiúruha,

Leány- és fiúkabát

Litzmann Irma

Bpest, VI., Király-u. 18

Prima hús, hizlalt baromfi

legolcsóbb napi árban

REICH JÓZSEF

husnagyvágó מִשְׁחָר מִשְׁחָר mészárszékében

VI., Hegedűs Sándor-utca 17. szám

(Hunyady-téri csarnokkal szemben)

Pontos kiszolgálás. — Telefon: 29-1-10

FURNÉROK

keményfa nyvezett lemezek legolcsóbban

GRÜN SÁNDOR

Budapest, VII., Kazinczy-utca 22.

— Telefon: 42-6-97. —

GEDULDIGER HUGÓ

BÉLYEGZŐGYÁRA

BUDAPEST, VI.,

Vilmos császár-u. 17.

Telefon: 22-8-95.

KNAPP MIKSA

képesített szűcsmester

Szűcs és szőrmeáru üzlete:

BUDAPEST, VI.,

Nagymező - utca 14. szám

TELEFON: 20-4-53

Szőrme, bundák, boák nagy válasz-
tékban, Alakítások, javítások jutá-

— nyos áron készülnek. —

Nyári megóvást felelősséggel vállalunk

Doprava a rozsirovanie casopisu „Uj Ut” (Nová cesta) povolilo csl. min. vnútra pod cisl.

9.662/1932/5. dna 15. II. 1932.

A román királyság területére való bevitelt és terjesztést a bucaresti román kir. Sajtóállam-
titkárság 1932 szept. 2-án kelt 6037 sz. alatt engedélyezte.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára